

OPINNÄYTETYÖ

Emmi Anttila 2013

**LUONNONTUOTTEIDEN KÄYTTÖ GREEN CARE -
TOIMINNASSA**

Rovaniemen
ammattikorkeakoulu **MAASEUTUELINKEINOJEN KOULUTUSOHJELMA**
University of Applied Sciences
LUC

ROVANIEMEN AMMATTIKORKEAKOULU

LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma

Opinnäytetyö

LUONNONTUOTTEIDEN KÄYTTÖ GREEN CARE - TOIMINNASSA

Emmi Anttila

2013

Toimeksiantaja Green Care Lappi -hanke

Ohjaaja Hilikka Jankkila

Hyväksytty _____ 2013 _____

Tekijä	Emmi Anttila	Vuosi	2013
Toimeksiantaja	Green Care Lappi -hanke		
Työn nimi	Luonnontuotteiden käyttö Green Care -toiminnassa		
Sivu- ja liitemäärä	38+1		

Opinnäytetyöni aiheena on Luonnontuotteiden käyttö Green Care -toiminnassa. Toimeksiantaja työlleni on Green Care Lappi -hanke, jonka toimintaa hallinnoi Rovaniemen ammattikorkeakoulu. Green Care -toimintaa yleisesti koordinoi Green Care Finland ry. Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää lappilaisten yritysten luonnontuotteiden käyttöä ja sitä, miten se on yhdistetty Green Care -toimintaan.

Materiaalin opinnäytetyöhöni sain sähköpostikyselyllä, jossa selvitettiin muun muassa, mitä luonnontuotteita ja missä muodossa yritykset luonnontuotteet ostavat/hankkivat. Yrityksille lähetetyssä kyselyssä avattiin Green Caren ja luonnontuotteiden käsitteet.

Sähköpostikysely toteutettiin helmi-maaliskuun vaihteessa 2013. Kysely lähetettiin 97 lappilaiselle yritykselle, ja vastauksia tuli 14 kappaletta. Yritykset olivat valikoituneet kyselyn saajiksi sillä perusteella, että oli oletettavissa heillä olevan jotain Green Care - ja/tai luonnontuotteisiin liittyvää toimintaa. Vastajat edustivat hyvin laajaa skaalaa Lapin yrityksistä.

Saadut vastaukset kertoivat sen, että lappilaisille luonnontuotteille olisi kysyntää. Tuotanto ja kulutus eivät tässä asiassa kohtaa toisia. Luonnontuotteita tulisi saada ostettua eri kanavista, jotta yrittäjien olisi niitä helpompi löytää. Vastauksista ilmeni myös se, että Green Care kokonaisuudessaan on vielä suhteellisen tuntematon käsite ja sen saaminen käytäntöön on vielä alkutekijöissä.

Author	Emmi Anttila	Year	2013
Commissioned by	Green Care Lappi -project		
Subject of thesis	Utilization of natural products in Green Care operation		
Number of pages	38+1		

The subject of the thesis is the utilization of natural products in Green Care operation. The thesis is commissioned by Green Care Lappi -project whose operation is managed by Rovaniemi University of Applied Sciences. Green Care operation generally is coordinated by Green Care Finland ry. The object of the thesis is to survey the use of natural products in Lappish enterprises and how this is connected to Green Care operation.

The material for thesis was collected via an email-questionnaire, which inquired information among others about the supply of natural products used. The meaning of concepts Green Care and natural products were presented in the questionnaire. The inquiry was sent to 97 enterprises in Lapland between February and March 2013. The enterprises selected to the survey were presumed to have some kind of operation related to natural products and Green Care. Out of 97 enterprises 14 replied, representing a wide scale of the enterprises chosen to the survey.

The results showed that there is demand for Lappish natural products but demand and supply do not coincide. There should also be more versatile sources for purchasing natural products to make it easier for enterprises to find them. The results also revealed that Green Care and the use of it is still quite unfamiliar to enterprises who are using natural products in their businesses.

SISÄLTÖ

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO	1
1 JOHDANTO	2
2 LUONNONTUOTE JA LUONNONTUOTEALA	4
2.1 MÄÄRITELMIÄ	4
2.2 LUONNONTUOTTEET	5
2.2.1 <i>Luonnonmarjat</i>	5
2.2.2 <i>Luonnonsienet</i>	6
2.2.4 <i>Erikoisluonnontuotteet</i>	6
2.3 PUHTAUS LAPIN VALTTINA	7
2.3.1 <i>Lapin metsät luomua</i>	7
2.3.2 <i>Luomutunnus</i>	7
3 GREEN CARE	9
3.1 TOIMINNAN PERUSTEENA LUONTO	9
3.2 TOIMIALAT	10
3.3 TOIMINTA SUOMESSA JA EUROOPASSA	11
3.4 KÄYTETTÄVÄT MENETELMÄT	12
3.4.1 <i>Eläinavusteiset menetelmät</i>	12
3.4.2 <i>Luontoavusteiset menetelmät</i>	15
3.4.3 <i>Viherympäristön kuntouttava käyttö</i>	16
3.4.4 <i>Maatilan kuntouttava käyttö</i>	17
3.4.5 <i>Green Care ja luonnontuotteet</i>	18
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	19
4.1 TUTKIMUSMENETELMÄT	19
4.2 AINEISTO	20
5 TUTKIMUSTULOKSET	21
5.1 YRITYKSIEN PERUSTIEDOT	21
5.2 LUONNONTUOTTEIDEN KÄYTTÖ	23
5.3 YRITYSTEN TARVITSEMAT LUONNONTUOTTEET	26
5.4 LUONNONTUOTTEIDEN KÄYTÖN EDISTÄMINEN	27
5.5 TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU	29
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	31
LÄHTEET	34
LIITE	39

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1. Yritysten työntekijöiden määrä	21
Taulukko 2. Yritysten liikevaihto 2012.....	22
Taulukko 3. Yritysten sijainti seutukunnittain	22
Kuvio 1. Luonnontuotteet	23
Taulukko 4. Luonnontuotteiden ostomuodot.....	25
Kuvio 2. Luonnontuotteiden hankinta.....	25
Kuvio 3. Syyt luonnontuotteiden käytölle.....	27
Kuvio 4. Yrittäjien koulutus-/tietotarpeet.....	28

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää luonnontuotteiden käyttöä Green Care -toiminnassa. Kiinnostuin tekemään opinnäytetyöni tästä aiheesta sen vuoksi, että huomasin tässä yhtäläisyyksiä siihen tekemiseen, jota olen pienen ikäni tehnyt ja nähnyt tehtävän. Green Caressa on pitkälti samoja asioita, joita omalla maatilallamme olemme toteuttaneet. Toki niistä ei silloin käytetty Green Care -nimitystä, vaan niitä asioita vain tehtiin maatilalla normaaleina asioina. Tällaista toimintaa olivat esimerkiksi kurssit, joita tilallamme pidettiin 2000 -luvun alussa useana kesänä. Kurssit liittyivät kukkaterapiaan, luonnon energioihin, väreihin ja musiikkiin.

Green Care -toiminta on noussut viime vuosina Suomessa kiinnostuksen kohteeksi. Green Care ("Vihreä hoiva") on sateenvarjokäsite, jonka alle sijoituu useanlaista luontolähtöistä toimintaa. Toimintaa koordinoi Suomessa Green Care Finland ry. Maassa toimii useita hankkeita, joiden avulla Green Care -toimintaa kehitetään ja määritellään. Yksi näistä hankkeista on Lapissa toimiva Green Care osana lappilaisia elinkeinoja (Green Care Lappi) -hanke, joka toimii opinnäytetyöni tilaajana. Green Care Lappi -hanke on Rovaniemen Ammattikorkeakoulun toteuttama ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston rahoittama kehittämisshanke. Se toimii yhteistyössä Maa- ja elintarviketalouden tutkimuslaitoksen (MTT), MTK -Lapin piirin, ProAgria Lapin piirin, 4H -piirin, Lapin kuntien ja yrittäjien sekä hankkeiden ja koulutusorganisaatioiden kanssa. (Green Care Lapland 2013; Soini – Ilmarinen – Yli-Viikari – Kirveennummi 2011, 321.)

Opinnäytetyön työstäminen lähti käyntiin joulukuussa 2012, jolloin aloin hahmottelemaan kyselylomaketta ja opinnäytetyöni runkoa, sekä etsimään teorialamateriaalia. Tutkimusaineistona työssäni oli Internet-kyselyssä saadut vastaukset. Lähetin kyselyn yrityksille 2013 helmi-maaliskuun vaihteessa. Vastausaika oli kaksi viikko. Työssäni käytin Datan analysointi-, Internet kysely-, tilastollista analysointi- ja kyselytyökalu Webropolia. Kyselyn lähetin 97 lappilaiselle yritykselle. Yrityksiltä tiedusteltiin, miten luonnontuotteita käytetään luontolähtöisessä hyvinvointitoiminnassa ja -palveluissa eli Green Care -toiminnassa. Kysely lähetettiin yrityksille, joiden toiminnan oletettiin liittyvän opinnäytetyöni aiheeseen. Kyseisten yritysten kirjo oli erittäin monipuolinen,

sillä kyselyn vastaanottajiksi valikoitui muun muassa elintarvike- ja luonnontuotealan, matkailun sekä koulutus- tai hoivapalvelujen tuottamisen parissa toimivia yrityksiä.

Opinnäytetyöni viitekehys koostuu kahdesta pääluvusta. Ensimmäinen pääluke käsittelee luonnontuotteita ja luonnontuotealan määritelmiä, Lapin puhtautta ja luomutunnusta. Toinen pääluke käsittelee Green Care -käsitteistöä, kuten määritelmiä, toimialoja sekä toimintaa Suomessa ja Euroopassa. Olen käynyt viitekehyksessä läpi myös kaikki Green Caressa käytettävät menetelmät. Myöhemmin työssäni käytän Green Caresta lyhennettä GC.

Neljännessä luvussa käsittelen tutkimuksen toteutusta, jossa käyn läpi tutkimuksessa käytetyt menetelmät ja aineiston. Viides luku koostuu tutkimustulosten purkamisesta, sekä tutkimustulosten tarkastelusta ja analysoinnista. Tutkimustuloksia olen havainnollistanut taulukoilla ja kuvioilla. Viimeisessä eli kuudennessa luvussa teen johtopäätökset. Aineiston keruussa käytetty kysely on liitteenä 1.

2 LUONNONTUOTE JA LUONNONTUOTEALA

2.1 Määritelmiä

Luonnontuotteilla tarkoitetaan puoliviljeltyjä, viljeltyjä ja luonnonvaraisesti kasvavia marjoja, sieniä, yrttejä ja erikoisluonnontuotteita, jotka voidaan joko sellaisenaan tai jalostettuna hyödyntää. Luonnontuotteet voidaan jaotella hoitaviin, syötäviin ja juotaviin tuotteisiin ja palveluihin. Luonnontuotteiden käyttö on lisääntynyt viime vuosina hoitopalveluissa, käsityöalalla ja floristiikassa. Matkailupalveluissa luonnontuotteita käytetään erilaisten elämysten tuottamiseen. Luonnontuotteita hyödynnetään myös kosmetiikassa, elintarvikkeissa, lääkeaineina ja koristeina. (Jankkila 2005, 6; LT-inno 2011, 1; Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry 2005c; 2005d.)

Luonnonkasvien eri tuotantomenetelmiä ovat kasvien keruu, puoliviljely ja viljely, näistä yleisintä on keruu luonnosta. Eri tuotantomenetelmistä saatavat luonnonkasvit voivat olla joko tavanomaisesti tuotettua tai luonnonmukaisesti tuotettua eli luomutuotantoa. Luonto ja maisema ovat itsessään luonnontuotteita, ne voivat toimia äänimaisemana ja tuotantoympäristönä. (Jankkila 2007, 6; Niemi 2012, 21.)

Luonnontuoteala pohjautuu luonnonmarjoihin, -sieniin, -yrtteihin sekä muihin luonnonkeruutuotteisiin ja näihin liittyvään toimintaan, kuten raaka-aineen keruuseen ja kasvatukseen, talteenottoon, esikäsittelyyn, alkujalostukseen, jalostukseen, markkinointiin ja kuljetukseen. Luonnontuoteala käsittää alaan liittyvän koulutuksen, yritystoiminnan, neuvonnan ja tutkimuksen. Luonnontuotealan yritykset tuottavat viljeltyjä ja kerättyjä perus- ja esikäsiteltyjä raaka-aineita, valmiita ja puolijalosteita sekä sisäisesti ja ulkoisesti käytettäviä hoitavia, syötäviä ja juotavia tuotteita. Luonnontuotealalla käytetään myös raaka-aineista erotettuja vaikuttavia ainesosia eli komponentteja, joita hyödynnetään elintarvike-, lääke-, rohdos-, juoma- ja kosmetiikkateollisuuden raaka-aineina. (Jankkila 2007, 6; Jankkila 2005, 8.)

Luonnontuoteala on mahdollisuus, jolla saadaan monipuolistettua maaseudun elinkeinotoimintaa, sillä luonto antaa uusia mahdollisuuksia ja luonnontuoteala pohjautuu maaseudun luontaisiin vahvuuksiin. Luonnontuotteet tarjoavat monipuolisia mahdollisuuksia yritystoimintaan ja tuotantoon. Tämä tuo

lisää työmahdollisuuksia harvaan asutulle maaseudulle ja korvaa perinteisiltä aloilta vähenevää työtä. Luonnontuotealan kehittymiselle mahdollisuuksia tuo se, että kuluttajien ympäristötietoisuus ja terveysajattelu ovat kasvamassa. (LT-inno 2011, 1; Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry 2005d.)

2.2 Luonnontuotteet

2.2.1 Luonnonmarjat

Suomessa kasvaa 50 erilaista luonnonvaraista marjalajia. Näistä 37 kappaletta on syötäväksi soveltuvia. Kaupan ja kotitalouksien tarpeisiin kerätään pääasiassa 16 lajia. Metsät tuottavat Suomessa syötäviä marjoja vuodessa 500–1000 miljoonaa kiloa. Tästä määrästä ei kuitenkaan saada talteen kuin muutama prosentti. Kaupallisesti tärkeimpiä luonnonmarjoja Suomessa ovat puolukka, mustikka ja lakka. (Mavi 2012, 5; Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry 2005d; 2005e.)

Kotimaista luonnonmarjaa arvostetaan maailmanmarkkinoilla sen korkean laadun vuoksi. Kansainvälistä kysyntää on lisännyt tieto marjojen terveysvaikutuksista. Keski-Euroopan mehu- ja hilloteollisuus oli aiemmin metsämarjojen, etenkin mustikan viennin painopisteenä. Painopiste on kuitenkin siirtynyt Aasian lääke- ja rohdosteollisuuteen. Tämä on osaltaan vahvistanut kotimaisten marjojen tutkimus- ja tuotekehitystyötä. (LT-inno 2011, 2.)

Puolukan vuosisadoksi on arvioitu noin 180–200 miljoonaa kiloa. Se on kaupallisesti tärkein luonnonmarjamme ja sitä kerättiin vuonna 2011 kaupalliseen myyntiin noin 8,5 miljoonaa kiloa. Mustikan vuosisadoksi on arvioitu 150–250 miljoonaa kiloa. Mustikka on kaupallisesti tärkeä luonnonmarja ja sen arvostusta on lisännyt tietoisuus terveellisyydestä niin kotimaassa että ulkomailla. Mustikka on myös vientimarjana tärkeä. Vuonna 2011 kaupalliseen myyntiin sitä kerättiin noin 3,1 miljoonaa kiloa. Lakan vuosisadoksi on arvioitu 25–30 miljoonaa kiloa. Lakkaa kerättiin vuonna 2011 kaupalliseen myyntiin 100,4 tonnia. Muita tärkeitä luonnonmarjoja Suomessa ovat variksenmarja, karpalo, tyrni, pihlajanmarja, juolukka ja metsävadelma, mutta puolukkaan ja mustikkaan verrattuna myyntiin menneet määrät ovat huomattavasti pienempiä. (Mavi 2012, 5–7; Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry 2005d; 2005e.)

2.2.2 Luonnonsienet

Luonnonsienistä 23 kappaletta on rekisteröity kauppasieniksi. Kauppasieni on sieni, joka on viranomaisten toimesta hyväksytty elintarvikkeena myytäväksi. Ruokasieniä, eli syötäviä sienilajeja kasvaa Suomen metsissä moninkertaisesti enemmän. Satomäärät vaihtelevat suuresti vuosittain, mutta keskimäärin Suomen metsissä syötävien sienien vuosisato on noin 1,2 miljardia kiloa. Sienisadosta talteen saadaan keskimäärin muutama prosentti. (Mavi 2012, 10; Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry 2005g.)

Merkittävimpiä kauppasieniä ovat herkkutatti, haaparousku ja kangasrousku. Herkkutatti on kaupallisesti tärkein ja sitä kerättiin vuonna 2011 kaupalliseen myyntiin 337,0 tonnia. Haaparousku on rouskuista kaupallisesti tärkein, sitä kerättiin myyntiin 204,5 tonnia vuonna 2011. Kangasrouskua kerättiin kaupalliseen myyntiin vuonna 2011 80,0 tonnia. (Mavi 2012, 11–12.)

2.2.3 Luonnonyrtit

Luonnonyrttejä on noin 30 kappaletta. Kerättäviä luonnonyrttejä ovat muun muassa kanerva, mänty, kataja, ahomansikka, maitohorsma, koivu, pihlaja, suopursu, kultapiisku, nokkonen ja väinönputki. Luonnonyrteiksi luokitellaan siis monia tavallisia puu- ja kasvilajeja. Luonnonyrttien käyttö on lisääntynyt Suomessa viime vuosina. (Galambosi 2007, 3; Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry 2005d; 2005h.)

Valoisan kesän ja puhtaan luonnon ansiosta Suomessa kasvaneissa yrttikasveissa on korkea aromipitoisuus. Yrtit menevät kuluttajille lähes aina kuivattuina ja valmiiksi tuotteiksi jalostettuina. Jalostettuja tuotteita ovat esimerkiksi mausteet, yrttikylpypakkaukset ja yrttiteet. (Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry 2005d.)

2.2.4 Erikoisluonnontuotteet

Erikoisluonnontuotteet jaotellaan eri kategorioihin. Ensimmäisenä ovat puiden sivutuotteet, joita ovat muun muassa mahla, havut, kävyt, pettu, terva ja pihka. Toisena ovat kuitukasvit nokkonen ja tupasvilla. Kolmantena ovat hoitotuotteet turve ja savi. Neljäntenä ovat koriste- ja punontamateriaalit, sam-

malet, heinät, kaislat, jäkälät, varvut pensaat, kivet, puut, sarat, kaislat ja ruohot. Viidentenä tulevat muut tuotteet, jotka ovat pääasiassa elintarvikkeita ja hoitotuotteita, kuten maitohorsma, mesiangervo, kanerva ja siankärsämö. (Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry 2005a; 2005f.)

Erikoisluonnontuotteet on kierrätettäviä ja uusiutuvia raaka-aineita. Suomessa käytetyistä koriste- ja käsityömateriaaleista vain pieni osa tuotetaan kotimaassa. Erikoisluonnontuotteita voidaan hyödyntää muun muassa floristikassa ja hoitopalveluissa. (Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry 2005a.)

2.3 Puhtaus Lapin valttina

2.3.1 Lapin metsät luomua

Yli 90 prosenttia Suomen metsistä täyttää Euroopan unionin keruutuotteille asettamat luomukriteerit. Kuitenkaan kaikki luonnosta kerätyt tuotteet eivät ole automaattisesti luomua, vaan poimijalta joka käyttää luomukeruu-tuotenimitystä edellytetään sitoutumista luomuohteisiin ja raaka-aineen keräämistä luomutuotantoalueeksi virallisesti hyväksytyltä alueelta. (Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry 2005d.)

Lapissa on noin 71 000 neliökilometriä sertifioitua luomukeruu aluetta, joka on noin 95 prosenttia koko Suomen luomukeruu-pinta-alasta. Luomukeruu-seen soveltumattomia alueita Lapissa on alle 2000 neliökilometriä. Vuonna 2007 Lapin metsiä lannoitettiin 1,39 neliökilometriä. Vuonna 2007 juurikkäväntorjunta-aineita ei käytetty lainkaan. (Peltola 2011, 10.)

2.3.2 Luomutunnus

Luomutunnuksen saaminen edellyttää, että metsässä ei ole käytetty viimeisen kolmen vuoden aikana lannoitteita tai muita kemikaaleja. Tämä takaa sen, että marjoja, sieniä tai yrtejä ei ole kerätty maanteiden pientareilta tai torjunta-ainejäämiä sisältäviltä alueilta. Luomukeruu-tuotannon ohjeet käsittävät syötäväksi tarkoitettujen luonnonvaraisten kasvinosien ja kasvien keräämistä, valmistamista sekä markkinointia niin jalostamattomina, kuin jalostettuina tuotteina. (Luomu.fi 2011; Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry 2005b.)

Perusta luomutuotannolle on se, että tiedetään, missä ja miten tuote on tuotettu. Myös luonnosta kerättävien tuotteiden osalta, jotka luomuna myydään, tulee noudattaa luomutuotantoehtoja. Luomukeruualueiden tulee olla rajauksiltaan selkeitä, maaston luontaisia rajoja myötäilevä ja mahdollisimman yhtenäisiä. Tiet, sähkölinjat ja vesistöt ovat luonnollisia rajoja. Riittävä suoja- vyöhyke tulee jättää mahdollisiin saastelähteisiin. Luomukeruu pitää toteuttaa niin, ettei lajien säilyminen luomukeruualueella vaarannu ja että se ei vaikuta lajien luonnollisen elinympäristön tasapainoon. Luomukeruualueiksi soveltuvat luontaiset alueet, metsät ja viljellyt alueet edellyttäen, että niitä ei ole käsitelty luomutuotannossa kielletyillä aineilla. (Evira 2009, 13–14; Luomu.fi, 2011.)

3 GREEN CARE

3.1 Toiminnan perusteena luonto

Green Care -toiminta tukeutuu luontoon ja maaseutu ympäristöön, jolla edistetään ihmisen elämänlaatua sekä henkistä ja fyysistä hyvinvointia. GC-menetelmiä käytetään sosiaali-, terveys-, kasvatusta- ja kuntoutuspalveluissa. Toiminta on aina vastuullista, tavoitteellista ja ammatillista. (Maaseutupolitiikka.fi 2012.)

Toiminta sijoittuu yleensä maatilalle tai luonnonympäristöön, mutta luonnosta saatavia elementtejä voidaan hyödyntää myös laitospa- ja kaupunkiympäristössä. Luonnosta saatavilla kokemuksilla, osallisuudella ja elvyttävyyden tunteella on hyvinvointia lisääviä vaikutuksia. GC-toimintaa voidaan toteuttaa kaikenlaisissa ympäristöissä, joissa luonto on jollain tavalla osallisena, kuten metsässä, maatilalla, puutarhassa ja kaupunkimaisissa ympäristöissä, kuten puistoissa, tai sisätiloissa taiteen keinoin. (Green Care Finland 2013b; Soini ym. 2011, 322.)

GC:n tärkein elementti on luonto, johon englanninkielinen green viittaa. Luonnon hyvinvointivaikutuksia on tutkittu ja on todettu, että luonnolla on rauhoittava ja stressiä lieventävä vaikutus. Muutamien luonnossa vietettyjen minuuttien jälkeen myönteisiä muutoksia näkyy verenpaineessa, stressihormonien määrässä, sydämen sykkeessä ja lihasten jännittyneisyydessä. Kun luonnossa vietetään enemmän aikaa ja ympäristö on mahdollisimman luonnontilassa, luonnon rauhoittavat vaikutukset syvenevät. Luontoa GC-toiminnassa käytetään nopeuttamaan, vahvistamaan ja helpottamaan kuntouttavia, terapeuttisia ja ohjauksellisia päämääriä. Luonto antaa mahdollisuuksia fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin lisäämiseen. (Green Care Finland 2013c; Soini ym. 2011, 323; Yli-Viikari ym. 2009, 19.)

GC-toiminta yhdistää eri toimialat, menetelmät ja palveluiden tuottajat uudella tavalla. GC-toiminnassa mukana ovat erilaiset toimialat, erilaiset verkostot ja tuottajatahot, menetelmät ja toimintaympäristöt. GC periaatteisiin ja arvope- rustaan kuuluvat asiakkaan kunnioitus, luonnon vastuullinen ja tavoitteellinen käyttö hyvinvoinnin lähteenä, eläinten kunnioitus ja niiden hyvinvointi sekä luonnon kestävä käyttö. Hoito-, hoiva- ja kasvatustal- lissa GC voidaan

mieltää lisäarvoa tuovana elementtinä. (Maaseutupolitiikka.fi 2012; Soini ym. 2011, 323, 327.)

GC kaikissa muodoissaan keskittyy tarjoamaan luontoon perustuvia hyötyjä erilaisille elämäntilanteissa oleville ihmisille. Eri GC-menetelmien tuottamien hoitojen tasoissa on eroavaisuuksia. Jotkut toimivat jäsennettyinä terapiaohjelmina, joissa on selvästi määritelty potilaslähtöiset tavoitteet, kun taas muiden tavoitteet ovat laaja-alaisemmat. Myös nämä on suunnattu tietyille ryhmille ja yksilöille ennemminkin kuin satunnaisille osallistujille, jotka eivät välttämättä ole tietoisia terapeuttisista tarkoituksista. (Sempik – Hine – Wilcox 2010, 21.)

Ekopsykologia luo keskeisen perustan GC-toiminnalle. Ekopsykologia kuvastaa ihmisen ja ympäristön suhdetta. Ekopsykologiassa ihminen mielletään osaksi luontoa. Ekopsykologia tavoitteena on vastavuoroisuuteen pohjautuva kumppanuus ihmisten, rotujen, eläinten, ja perheenjäsenten välillä. (Green Care Finland 2013d; Salonen 2010, 82–83.)

Ihminen on luotu luontoon ja on osa luontoa. Ihmisen hyvinvointi riippuu luonnon hyvinvoinnista ja luontoympäristöllä on ihmiseen myönteinen vaikutus. Luontoyhteys on ekopsykologisen näkemyksen mukaan monilla ihmisellä heikentynyt ja tämä on ollut osaltaan aiheuttamassa psyykkistä huonovointisuutta ja ympäristöongelmia. Luontoyhteyden heikkenemisen myötä ihmisiltä katkeaa yhteys itseensä tuntevana ja kokevana toimijana. Tällöin ihminen alkaa toimia omaa luontoaan, arvomaailmaansa ja toiveitaan vastaan. Tällainen toiminta näkyy vähitellen uupumisena, stressinä ja psyykkisenä huonovointisuutena, eli ihminen voi henkisesti ja fyysisesti huonosti. (Salonen 2006, 51–52, 54, 58; Wahlström 2006, 4.)

3.2 Toimialat

GC on jaettu eli toimialoihin, joista käytetään nimiä Vihreä hoiva ja Vihreävoima ja virkistys. Vihreä hoiva on kyseessä silloin, kun palvelut tuotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön alaisuudessa. Luonto- ja eläinavusteisia menetelmiä voidaan hyödyntää terapia- ja kuntoutusmenetelminä, kuten eläinavusteisena toimintana ja terapeuttisena puutarhanhoito-

na. Tuetun asumisen yksiköissä ja hoivalaitoksissa asiakkaiden elämänlaadun parantamiseen ja toimintakyvyn lisäämiseksi voidaan hyödyntää luonnon tarjoamia mahdollisuuksia. (Green Care Finland 2013g; MTT 2012.)

Vihreä voima ja virkistys on ennalta ehkäisevää ja terveyttä tukevaa toimintaa. Suomalainen luonto tarjoaa lukemattomia mahdollisuuksia luonnossa tapahtuvaan elpymiseen, virkistymiseen ja voimaantumiseen. Luontoelämyksiin perustuvilla palveluilla voidaan tukea esimerkiksi työhyvinvointia, elämänlaadun parantamista ja suojata mielenterveyden ongelmilta. Näitä vihreän voiman toimintoja voi käyttää muun muassa maatila-, hyvinvointi- ja luontomatkailussa. Luonto- ja eläinavusteiset menetelmät tukevat kasvatustyötä. Luonto- ja maatilavierailut tarjoavat omakohtaisia elämyksiä ja kokemuksellista oppimista, näillä tiedoilla täydennetään koulujen opetusta. (Green Care Finland 2013g; MTT 2012.)

3.3 Toiminta Suomessa ja Euroopassa

Suomessa GC käsitteenä esiteltiin ensi kerran vuonna 2008. Suomessa GC mielletään tällä hetkellä sateenvarjokäsitteeksi erilaisille hoiva-, hoito- ja kasvatuserityksille, joissa erilaisissa ympäristöissä tuotetaan palveluita. Green Care Finland ry on yhdistys, joka toimii valtakunnallisesti. Yhdistyksen tavoitteena on GC toiminnan tunnettavuuden lisääminen ja parantaa toimialan yleisiä edellytyksiä. Yhdistys on mukana kehittämis- ja tutkimustoiminnassa. Green Care Finland ry edistää Suomessa luonto-, eläin ja maatilaavusteisten menetelmien käyttöönottoa terveys- ja hyvinvointipalveluiden yhteydessä. (Green Care Finland 2013f; 2013h; Soini ym. 2011, 320–321.)

Euroopassa hyvinvointipalveluiden tuottaminen maaseutu-ympäristössä on nousussa. GC-toiminnasta käytetään erilaisia nimityksiä eri puolilla Eurooppaa. Yleisesti käytössä olevia nimityksiä ovat Farming for health (FH), Social Farming ja Care Farms. GC kehityksen edelläkävijöitä ja kärkimaita ovat muun muassa Alankomaat, Iso-Britannia, Norja ja Italia. (Maaseutupolitiikka.fi 2012; Yli- Viikari ym. 2009, 10.)

GC-toimintaa harjoittavia tiloja on Pohjoismaissa eniten Norjassa. Siellä toiminta nojaa lähimaatilojen ja koulujen väliseen yhteistyöhön, jota on kehitetty

pitkään. GC-toiminta on nykyään Norjassa vakiintunutta. Hollanti on GC-toiminnan yksi kansainvälisistä edelläkävijöistä, sillä siellä on panostettu erityisesti hoivamaataloutta tukevien valtakunnallisten rakenteiden kehittämiseen. Näiden kehittämistoimien tuloksena hoivapalveluja tarjoavien yritysten määrä on kasvanut nopeasti. (Maaseutupolitiikka.fi 2012; MTT 2013, 2.)

3.4 Käytettävät menetelmät

GC-menetelmät on jaettu neljään eri osa-alueeseen: eläinavusteiset menetelmät, luontoavusteiset menetelmät, viherympäristön kuntouttava käyttö ja maatilan kuntouttava käyttö eli hoivamaatalous. Toimintaympäristönä hevos-tila, puutarha ja maatila ovat kaikki monipuolisia ja tarjoavat mahdollisuuksia ihmisten oma kiinnostuksen ja tarpeiden mukaisen toimintaa. Ne tarjoavat myös mahdollisuuden omakohtaiseen toimintaan, yhteisöllisyyteen ja elämyksiin. (Green Care Finland 2013a; 2013d.)

3.4.1 Eläinavusteiset menetelmät

Eläimen läsnäolo rauhoittaa, tuo turvallisuuden tuntua ja eläimen hoito tuottaa mielihyvää. On tutkittu, että pelkkä eläimen läsnäolo voi saada ihmisessä aikaan parantavia ja positiivisia vaikutuksia. Eläimen kanssa ihminen voi olla oma itsensä, sillä eläin ei arvioi tai luokittele ihmisiä. Vuorovaikutus eläimen kanssa tapahtuu ruumiinkielellä, joka usein on sanallista vuorovaikutusta todellisempaa ja aidompaa. (Green Care Finland 2013a; Salonen 2010, 81.)

Eläinavusteinen terapia on kyseessä silloin, kun terveys- tai sosiaalialan ammattihenkilö käyttää eläimiä apuna työssään. Hoidettavalla on diagnoosi ja hoidolla on tavoite, sekä edistymistä seurataan. Eläin toimii muutoksen aktivoijana katkaisten vaikean elämäntilanteen aiheuttaman noidankehän. Kohdatessaan eläimen, joutuu asiakas keskittymään ja rauhoittumaan, jolloin tavanomaiset huolenaiheet on jätettävä pois mielestä. (Green Care Finland 2013a; Salonen 2010, 81.)

Eläimen jaksamiseen, hyvinvointiin ja lajinmukaisen elämän mahdollisuuteen tulee kiinnittää huomiota toiminnassa, jossa eläin on mukana. Eläimen tulee saada tarpeeksi vaihtelua, virikkeitä ja sisältöä elämäänsä, eikä sen työ saa

olla liian kuormittavaa. Eläimen ohjaajan pitää osata lukea eläintyöparinsa viestejä. (Green Care Finland 2013a.)

Suomessa eläinavusteisista toiminnoista eniten kasvaneet ovat hevosia hyödyntävät kuntoutusalat, kuten **ratsastusterapia** ja sosiaalipedagoginen hevositoiminta. Suomessa ratsastusterapiaa on harjoitettu jo pitkään. Ratsastusterapiassa opitaan oman kehon, mielen ja toiminnan hallintaa. Ratsastusterapia on yksilöllistä, tavoitteellista ja suunnitelmallista kuntoutusta, joka on yksi osa asiakkaan kokonaiskuntoutumista. Kokonaisvaltaista kuntoutumista toteuttavat ratsastusterapeutti ja koulutettu hevonen yhdessä. Ensisijainen vaatimus ratsastusterapiassa on turvallisuus, joka saavutetaan, kun on luotamuksellinen ja toimiva vuorovaikutus ratsastajan, hevosen ja terapeutin välillä. (MTT 2013, 3; Suomen Ratsastajainliitto 2013; Suomen Ratsastusterapeutit ry 2013b.)

Ratsastusterapeuttikoulutusta Suomessa järjestää Ypäjän Hevosopisto yhteistyössä Suomen ratsastusterapeutit ry:n kanssa. Koulutus kestää noin kolme vuotta ja se on monimuotoista ammatillista täydennyskoulutusta, joka tapahtuu etäopiskeluna lähiopetusjaksoin. Pääsyaatimuksena on vähintään ammattikorke-/ opistotason ammatillinen koulutus opetus-, sosiaali- tai terveydenhuollon alalta, sekä vähintään kahden vuoden työkokemus omassa ammatissa ja vahva hevoskokemus. Ratsastusterapeutilta vaaditaan ammatitaitoa ohjata ja huomioida ihmisen ja hevosen välistä vuorovaikutusta niin, että terapia auttaa asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa. Ratsastusterapiassa käytetään hyväkseen koko talliympäristöä, jolloin saadaan monipuolisia näkö-, hajua- ja kuuloaistikokemuksia. (Suomen Ratsastusterapeutit ry 2013a; 2013b.)

Ratsastusterapiassa keskeinen tekijä on liikevuorovaikutus ja se kehittää laajasti kaikkia motoriikan osa-alueita. Perusta motoriselle ja psyykkiselle kuntoutumiselle on kehotietoisuus, jota vahvistetaan liike-, tasapaino- ja tuntoaistijärjestelmän kautta hevosen liikkeellä. Ratsastusterapian tavoitteena voi olla muun muassa hengityksen parantaminen, kävelyn harjoittaminen, keskittymiskyvyn parantaminen ja kommunikaatiokyvyn parantaminen. Kuitenkin jokaisen terapiaa tarvitsevan tarpeet ovat aina yksilölliset. Ratsastusterapian

tavoitteena on tunteiden ja opittujen asioiden tuominen jokapäiväiseen elämään. Ratsastusterapiaan voi saada lääkärlähetteen ja Kansaneläkelaitos (Kela) maksaa ratsastusterapian, sillä Kelassa toiminta on tulkittu osaksi fysio- ja toimintaterapiaa. (Suomen Ratsastusterapeutit ry 2013b; Yli-Viikari ym. 2009, 33.)

Suomessa on noin 50 **sosiaalipedagogista hevostoimintaa** harjoittavaa tallia. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on sosiaalisen kasvun, syrjäytymisen ehkäisyyn ja hyvinvoinnin tukemiseen pyrkivää toimintaa. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta perustuu yksilön henkilökohtaiseen kokemukseen ja sen kautta asioiden oivaltamiseen ja oppimisen. Hevostoiminta tapahtuu talliyhteisössä, jossa hevonen ja ihminen toimivat vuorovaikutteisesti. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa on hevosen ohella otettu käyttöön laajempi talliympäristö, kuten tallissa tehtävät työt ja talliyhteisö. Hevosen kanssa toteutettava toiminta on siis yhteisöllistä, osallistavaa kokonaisvaltaista toimintaa. Hevosen kautta havaitaan oman hyvinvoinnin syntyyn vaikuttavien asioiden tärkeys, kuten terveellinen ravinto, puhtaus, riittävä lepo, sopiva liikunta ja säännölliset ruoka-ajat. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kolme pääpiirrettä ovat yhteisöllisyys, elämyksellisyys ja toiminnallisuus. (Green Care Finland 2013a; Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry 2011.)

Eläinavusteinen toiminta on kuntouttavaa ja ennaltaehkäisevää toimintaa, sekä parantaa ihmisen hyvinvointia, nostaa elämänlaatua ja antaa virikkeitä. Eläinavusteisella toiminnalla pyritään vaikuttamaan sosiaalista elämää tai arkea vaikeuttaviin ongelmiin. Toiminta on terapiaa vapaamuotoisempaa, sillä lähtökohtana ei välttämättä ole diagnoosi, eikä paranemistavoitteilla ole aina asetettu aikatauluja. Eläinavusteista toimintaa on muun muassa Suomen kennelliiton kaverikoiratoiminta. (Green Care Finland 2013d; Jyrskynvirrantila 2012.)

Suomessa on jo yli 800 koiraa mukana **kaverikoiratoiminnassa**. Toimintaa harjoitetaan ympäri Suomea. Kaverikoiratoiminta on vapaaehtoistoimintaa, jonka tarkoituksena on ilahduttaa ja tuoda elämyksiä ihmisille, joilla ei ole omaan koiraan mahdollisuutta. Kaverikoirat vierailevat omistajien opastuksella muun muassa kehitysvammaisten, vanhusten ja lasten päiväkeskuksissa

sekä kouluissa, päiväkodeissa ja laitoksissa. Kaverikoirien vierailut ovat kohteille maksuttomia. (Suomen Kennelliitto 2013a.)

Kaverikoirien koulutus tapahtuu Kennelliiton kursseilla. Näillä kursseilla muodostetaan myös toimintaryhmiä, jotka osallistuvat oman ryhmänsä järjestämiin vierailukäynteihin ja tapaamisiin. Toimintaryhmän tehtävä on etsiä vierailukohteita ja sopia niiden kanssa käytännön järjestelyistä, kuten vierailuajoista ja käyntien tiheydestä. Jokainen kaverikoira kuuluu johonkin toimintaryhmään. Vierailut tehdään yleensä ryhmänä. (Suomen Kennelliitto 2013a; 2013b.)

Kaverikoiran tulee olla vähintään kaksivuotias, terve ja ihmisystävällinen koira. Koiralla täytyy olla kokemusta erilaisista ihmisistä, tilanteista ja paikoista. Koirien tulee olla jo perusluonteeltaan tällaiseen toimintaan sopivia, sillä koiria ei erikseen kouluteta kaverikoiratoimintaan. Oranssi huivi ja koiranomistajan nimikyltti kertoo sen, että koira kuuluu Kennelliiton kaverikoiratoimintaan. (Suomen Kennelliitto 2013a; 2013b.)

3.4.2 Luontoavusteiset menetelmät

Ekopsykologiset menetelmät perustuvat luonnossa tai luontoelementtien avulla tehtäviin erilaisiin harjoituksiin. Harjoitusten avulla löydetään omia voimavaroja, rentoudutaan, ja avarretaan näköaloja. Jo luontoon sijoittuva mielikuvarentoutuminen palauttaa voimavaroja ja auttaa rentoutumiseen sekä kotona että työpaikalla. (Green Care Finland 2013d.)

Elämyspedagogiikalla ja seikkailukasvatuksella molemmilla on yhteys luontoon ja ympäristökasvatukseen. Molemmat toimintatavat pyrkivät kokonaisvaltaisiin oppimiskokemuksiin. Elämyspedagogiikka on ihmistä kokonaisvaltaisesti koskettavaa kasvua ja oppia, joka tapahtuu elämysten ja kokemusten kautta. Elämyspedagogiikassa ihmisellä on mahdollisuus kehittyä ja oppia sille tarkoitettujen haasteiden ja niiden kohtaamisen ja voittamisen avulla. Luonto on usein oppimisympäristönä elämyspedagogiikassa. Elämyspedagogiikan toimintaan voi sisältyä esimerkiksi kiipeilyä ja patikointia. Luonnossa opeteltavat taidot ja ryhmätehtävät ovat oppimisen ja kasvatuksen välineitä. (Green Care Finland 2013d; Outward Bound Finland ry 2011.)

Seikkailukasvatuksella tarkoitetaan tavoitteellista, turvallista ja ohjattua toimintaa seikkailullisia aktiviteetteja hyödyntäen. Toiminta pyrkii kokonaisvaltaiseen ihmisenä kehittymiseen. Seikkailukasvatus on työmenetelmä monille eri aloille, kuten julkisella sektorilla kouluissa, sosiaali- ja nuorisotyössä sekä kuntoutuksessa. Menetelmät joita seikkailukasvatuksessa käytetään vahvistavat identiteetin rakentumista, oma-aloitteisuutta, yhteistyötaitoja, rohkeutta ja vastuun kantamista sekä kehittävät sosiaalista, fyysistä ja psyykkistä itsetuntemusta. Seikkailukasvatus on toimintana usein intensiivistä ja pitkäkestoisista sekä prosessinomaista. (Green Care Finland 2013d; Seikkailukasvatus.fi 2009, 1–2.)

Luonnonmateriaaleja käytetään silloin kun luontoon meneminen on haastavaa. Luonnonmateriaalien käyttö tuo mahdollisuuden luontoelämyksiin tuoksujen, kosketusten ja äänien kautta. Luonnonmateriaalien käyttö tuo aisteille monipuolisia virikkeitä, edesauttaa hyvinvointia ja käsillä tekeminen ja luovuuden käyttäminen tuo iloa. (Green Care Finland 2013a; 2013d.)

Ympäristökasvatus on toimintaa, jonka päämääränä on lisätä ihmisten tietoisuutta ympäristöstä. Tavoitteena on edistää kaiken ikäisten yksilöiden ja yhteisöjen ympäristötietoisuutta, oppimista ja toimintatapoja kestävän kehityksen mukaisiksi. Ympäristökasvatuksen ydin on ihmisen ja ympäristön vuorovaikutuksen ymmärtäminen. Kaikilla on vastuu ympäristöstä, sillä se luo monenlaisia mahdollisuuksia ja ihmiset ovat siitä riippuvaisia. Ympäristökasvatuksessa käytetään monia erilaisia toimintamenetelmiä, niillä kiinnitetään huomio epäoikeuden mukaiseen resurssien kulutukseen ja jakautumiseen sekä maapallon kestokyvyn rajallisuuteen. (ekoKymenlaakso 2013; Globaalikasvatus.fi 2013; Ympäristö.fi 2013.)

3.4.3 Viherympäristön kuntouttava käyttö

Puutarhaterapia on toimintaterapiamuoto, joka on asiakaslähtöistä toimintaa, ammatillisesti johdettua ja sillä pyritään parantamaan hyvinvointia. Puutarhaterapia tapahtuu potilaan ehdoilla, se on kiireetöntä ja tavoitteellista vuorovaikutusta ja siinä käytetään kasveja, kasvimateriaaleja ja puutarhanhoidollisia keinoja. Puutarhaterapia parantaa ja ylläpitää toimintakykyä. Puutarhaterapian tavoitteena on hyvinvoinnin lisääminen, sosiaalisen, fyysisen ja psyko-

logisen toimintakyvyn parantaminen. Puutarhaterapia edistää fyysistä terveyttä, sillä kasvien hoitamisen kautta voidaan kehittää kehon toiminnan liikerrataa, tasapainoa, kestävyyttä ja lihaskuntoa. Kohderyhmiä puutarhaterapiassa ovat muun muassa lapset, vanhukset, kehitysvammaiset, alkoholi- ja huumeongelmaiset, työssä uupuneet, mielenterveysongelmista kärsivät ja kriisihoidon asiakkaat. (Perhehoitokoti Pekkala 2013; Puutarhaterapia.fi 2013a; 2013c; 2013d; Terveyskammari 2013; Yli-Viikari ym. 2009, 22.)

Sosiaalinen ja terapeutti puutarhatoiminta sopii puutarhaterapiaa käyttävien ryhmien lisäksi työhyvinvointipäivän toiminnaksi. Toiminta suunnitellaan asiakkaiden tarpeiden mukaan. Sosiaalisessa ja terapeuttisessa toiminnassa käytetään puutarhaterapian tavoin kasveja ja puutarhatoimia hyvinvoinninkehittämiseen. Toiminta tapahtuu aktiivisen tai passiivisen osallistumisen kautta pienryhmissä. (Puutarhaterapia.fi 2013a; 2013b.)

Terapeutit pihat toimivat kokoontumispaikkoina, jotka mahdollistavat sosiaalisen kanssakäymisen ja motoristen taitojen vahvistamisen. Terapeutti-piha voi olla osa virkistystoimintaa tai kuntoutusta. (Green Care Finland 2013d; 2013e.)

3.4.4 Maatilan kuntouttava käyttö

Hoivamaataloudessa maatilan perinteisiä resursseja hyödynnetään uudella tavalla **kuntouttavassa työssä**. Tavoitteena on kuntoutus-, virkistys- ja kasvatuspalveluiden tuottaminen erilaisille asiakasryhmille, kuten lapsille, vanhuksille, työelämässä kuormittuneille ja ongelmanuorille. Tärkeää kuntouttavassa työssä on yhteiseen työhön ja toimintaan osallistuminen. (Green Care Finland 2013d; MTT 2013, 2.)

Normaalit arkipäivän puitteet voivat jo olla itsessään tehokkaasti kuntouttavia, silloin kun normaaliin työelämään ei ole vielä mahdollista osallistua. Töitä tehdessään ihminen kokee oma työpanoksensa tärkeäksi ja tarpeelliseksi sekä pääsee vuorovaikutukseen ihmisten, eläinten ja luonnontapahtumien kanssa. Hoivamaatalous (Farming for Health) on monissa maissa lähtenyt laajenemaan viime vuosien aikana. Maatila tarjoaa monia erilaisia palvelumahdollisuuksia. Maatila voi tarjota vajaakuntoisille työtä työvoimahallinnon

tukemana, maatila voi toimia perhekotina, tukiperheenä tai järjestää erilaista päivätoimintaa. (Green Care Finland 2013d; MTT 2013, 2.)

3.4.5 Green Care ja luonnontuotteet

Luonnontuotteita ovat luonnonvaraisesti kasvavat, viljellyt ja puoliviljellyt marjat, sienet, yrtit ja erikoisluonnontuotteet. Luonnontuotteita jaotellaan hoitaviin, syötäviin ja juotaviin tuotteisiin sekä palveluihin. Luonnontuotteet ovat yksi osa luonnonvara-alaa. Nykypäivänä luonnontuotealaan liittyy tuotteiden lisäksi hyvinvointi- ja matkailupalveluita. Luonnonvara-alaan liittyy paljon asioita ja se on muutakin, kuin vain teoriassa oppimista. (Jankkila 2005, 6; Mäkitalo 2013, 4; Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry 2005c.)

Luonnon merkitys liittyy ihmisten terveyden säilyttämiseen ja siihen linkittyy vahvasti GC-toiminta, jonka toiminta tapahtuu pääsääntöisesti luonnossa tai luonnonelementtejä käyttäen. GC tukeutuu luontoon ja siten edistetään ihmisten hyvinvointia. GC kaikissa muodoissaan keskittyy tarjoamaan luontoon perustuvia hyötyjä erilaisille ihmisille. Pohjoisessa riittää valoa, puhtautta ja viileyttä, jotka kuuluvat tänne, eikä niitä ole muualla. (Maaseutupolitiikka.fi 2012; Mäkitalo 2013, 4; Sempik – Hine – Wilcox 2010, 21.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää luonnontuotteiden käyttö GC-toiminnassa kyselytutkimuksen avulla (liite 1.). Kohderyhmänä työssäni on lappilaiset yritykset, joilta Webropol -kyselyn avulla selvitettiin, mitä luonnontuotteita he yritystoiminnassaan käyttävät.

Toimeksiantaja työlleni on Green Care osana lappilaisia elinkeinoja (Green Care Lappi) -kehityshanke. Hanke on Rovaniemen ammattikorkeakoulun toteuttaman ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston rahoittama kehittämishanke. Hankkeen tavoitteita ovat muun muassa GC-käsitteen ja toiminnan tunnetuksi tekeminen, GC-toiminnan mallintaminen ja hyvien GC-toiminnan mallien ja käytänteiden etsiminen. (Green Care Lapland 2013.)

4.1 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyöni tutkimusosa on sekä kvantitatiivinen, että kvalitatiivinen eli työssäni olen käyttänyt määrällistä ja laadullista tutkimusmenetelmää. Määrällistä eli kvantitatiivista osaa työssäni edustaa kyselylomakkeen kysymykset, joihin on annettu valmiit vastausvaihtoehdot. Määrällisen tutkimuksen tyypillisiä aineiston keruumenetelmiä ovat muun muassa lomake- ja www-kyselyt. Määrälliseen tutkimukseen voidaan tiedot hankkia erilaisista tilastoista, tietokannoista, rekistereistä tai tiedot kerätään itse. Määrällisessä tutkimuksessa käytetään yleensä standardoituja tutkimuslomakkeita, joissa on vastausvaihtoehdot valmiina. (Heikkilä 2008, 13,16,18.)

Työni kyselylomake koostuu 13 avoimesta kysymyksestä, jotka luokitellaan kvalitatiiviseksi eli laadulliseksi tutkimukseksi. Kyselylomakkeessa on monivalintakysymyksiä, joihin on myös annettu avoimen vastuksen mahdollisuus. Laadullisen tutkimuksen tyypillisiä aineiston keruumenetelmiä ovat muun muassa ryhmähaastattelut, osallistuva havainnointi ja henkilökohtaiset haastattelut. Laadullinen tutkimus auttaa ymmärtämään tutkimuksen kohdetta, käyttäytymistä ja päätösten syitä. Laadullinen tutkimus sopii toiminnan kehittämiseen, sosiaalisten ongelmien tutkimiseen ja vaihtoehtojen etsimiseen. (Heikkilä 2008,13,16.)

Työssäni käytin kyselytutkimusta. Kyselytutkimuksessa vastaajalle esitetään kysymyksiä kyselylomakkeen välityksellä. Kyselytutkimuksessa kaikilta vastaajilta kysytään samat asiat, samalla tavalla ja samassa järjestyksessä, eli kysymysten muoto on vakioitu. Kyselytutkimuksen avulla saadaan kerättyä ja tarkasteltua tietoa muun muassa erilaisista yhteiskunnan ilmiöistä, mielipiteistä, asenteista ja ihmisten toiminnasta. (Vehkalahti 2008,11; Vilka 2007, 27.)

4.2 Aineisto

Valitsin tutkimusmenetelmäksi Internet kyselyn. Työhöni laaditut tutkimuskysymykset olen laatinut itse ja kyselyä on käytetty vain minun opinnäytetyötäni varten. Tutkimus toteutettiin helmi- maaliskuussa 2013, ennen yritysten sesonkiaikaa. Lähetin 97 lappilaiselle yritykselle sähköpostin, jossa oli linkki kyselyyn. Yrityksiä ei rajattu luonnontuotteiden käytön mukaan, vaan kysely lähetettiin niille yrityksille, joilla saattoi olla luonnontuotteita yritystoiminnassaan.

Vastausaikaa oli kaksi viikkoa. Vastauksia tuli yhteensä 14 kappaletta, eli vastausprosentti oli 14. Kahden viikon vastausaikaan päädyin sen vuoksi, että vastauksia piti saada nopeasti ja ettei kysely jää ”roikkumaan”. Vastauksia tuli mielestäni ihan hyvin, ottaen huomioon kyselyn lyhyen vastausajan ja ihmisten kiinnostuksen nettikyselyihin. Lisäksi GC on vielä suhteellisen tuntematon käsite, joten sekin saattoi osaltaan vaikuttaa siihen, että kyselyyn eivät kaikki vastanneet. Kysely koostui 24 kysymyksestä, joista 13 oli avointa kysymystä ja 11 oli monivalintakysymyksiä, joissa oli myös avoimen vastauksen vaihtoehto.

Päädyin Webropol -kyselyyn sen helppouden vuoksi. Sähköpostikyselyllä tavoittaa suuren määrän ihmisiä nopeasti ja kyselyyn vastaaminen ei vie paljoa aikaa. Webropol on datan analysointi-, Internet-kysely-, tilastollinen analysointi- ja kyselytyökalu. Ohjelman avulla saa luotua kyselyjä nopeasti ja tulosten analysointi on helppoa. (Webropol the intelligent way 2013.)

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa käsittelen ja analysoin kyselyssä saatuja tuloksia. Tuloksia on havainnollistettu taulukoilla ja kuvioilla. Kysely löytyy työn lopusta liitteenä 1.

5.1 Yrityksien perustiedot

Kyselyyn vastanneet yritykset edustivat kattavasti eri Lappilaisia toimialoja. Osa yrityksistä oli lappilaisesti tyypillisiä monialayrityksiä, mutta tunnistettavuuden välttämiseksi otin työssäni esille Green Care -toimintaan liittyvän toimialan. Matkailu nousi monessa vastauksessa vahvasti esille. Sillä on eri toimimuotoja, kuten hyvinvointimatkailu, kalastusmatkailu ja majoituspalvelut. Kyselyyn vastanneiden joukossa oli myös hiihtokeskus, ohjelmapalveluita tarjoavia yrityksiä, ratsastus- ja hevospalveluyrityksiä, hoiva- ja terveydenhuoltoalan yrityksiä sekä metsätaloutta, puutarhatuotantoa ja luonnontuotteiden viljelyä ja jalostusta harjoittavia yrityksiä.

Alla oleva taulukko 1. kertoo yritysten työntekijöiden määrän. Yritysten perustietoja kyselylomakkeessa edusti muun muassa yritysten työntekijöiden määrän kysyminen.

Taulukko 1. Yritysten työntekijöiden määrä

Yrityksen työntekijöiden määrä	Yritysten lukumäärä
1-2	8
3-5	3
6-10	2
11-15	0
16-20	0
21-25	0
26-30	0
yli 30	1

Yli puolet kyselyyn vastanneista yrittäjistä työskentelee todennäköisesti itse yrityksessään ja heillä on mahdollisesti lisäksi yksi työntekijä. Tällaiset yritykset ovat Lapissa yleisiä. Vastaajista noin 13 yritystä on mikroyrityksiä, sillä

niissä työskentelee alle kymmenen henkilöä. Yksi vastanneista yrityksistä työllistää yli 30 henkilöä.

Alla oleva taulukko 2. kertoo yritysten liikevaihdon vuonna 2012. Tarkasteltaessa työntekijöiden lukumäärää ja liikevaihtoa, havaitaan pienelläkin henkilöstömäärällä päästävän yli 50 000 euron liikevaihtoon.

Taulukko 2. Yritysten liikevaihto 2012

Yrityksen liikevaihto vuonna 2012	Yritysten lukumäärä
alle 50 000 €	4
50 000- 100 000 €	3
100 000- 300 000 €	4
300 000- 500 000 €	2
500 000- 1 000 000 €	0
yli 1 000 000 €	1

Neljällä yrityksestä liikevaihto oli vuonna 2012 alle 50 000 euroa. Viime vuonna liikevaihto oli kolmella vastanneista yrityksistä 50 000- 100 000 euroa. Neljällä yrityksellä liikevaihto oli 100 000- 300 000 euroa. Kahdella yrityksellä liikevaihto oli 200 000- 300 000 euroa. Yksi yrityksistä ilmoitti liikevaihdokseen yli 1 000 000 euroa.

Kysely lähetettiin lappilaisille yrityksille. Vastausvaihtoehdot jaettiin seutukunnittain, sillä kunnittain jaottelu olisi kohdistanut vastaajia liikaa. Alla oleva taulukko 3. kertoo miten vastaukset ovat jakautuneet.

Taulukko 3. Yritysten sijainti seutukunnittain

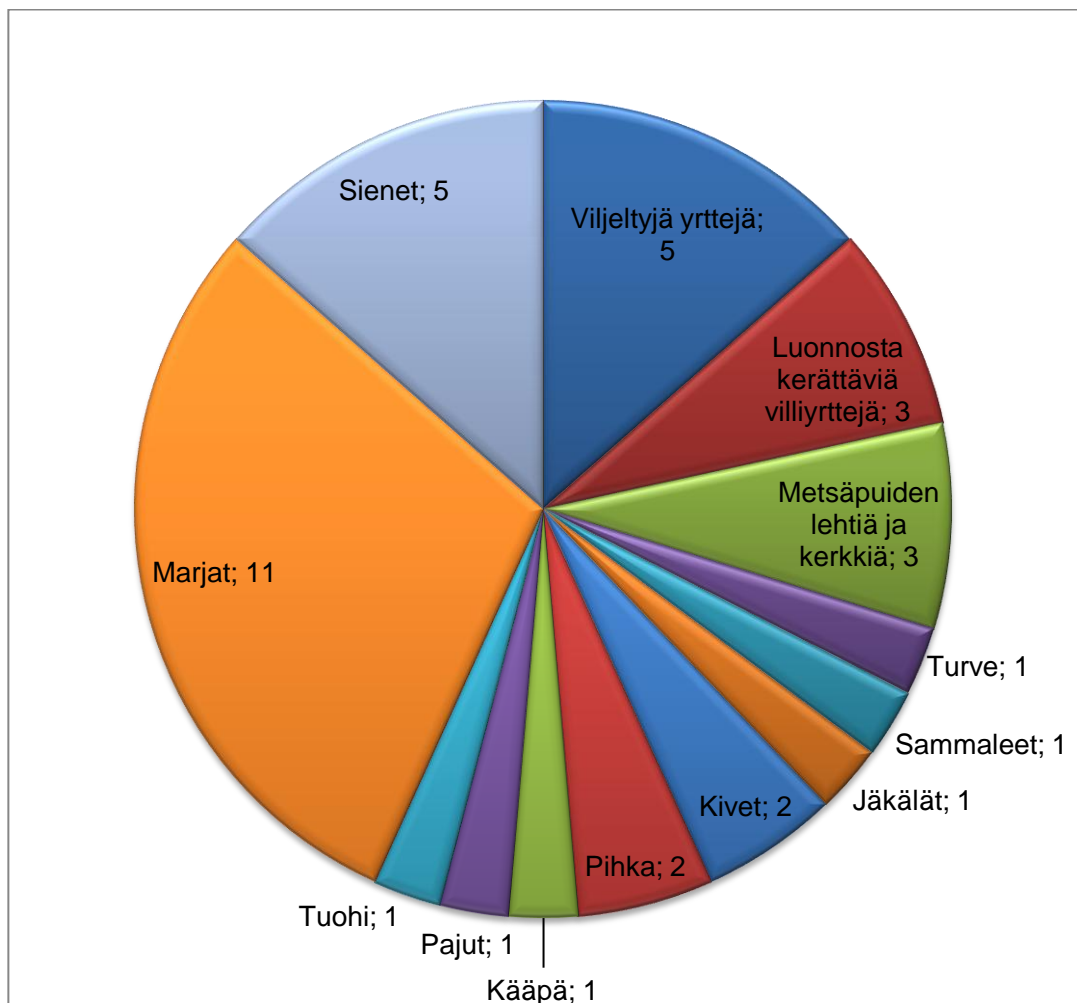
Yritysten sijainti	Yritysten lukumäärä
Kemi-Tornio	1
Itä-Lappi	2
Tornionlaakso	5
Pohjois-Lappi	2
Rovaniemen seutu	2
Tunturi-Lappi	2

Vastauksia tuli jokaisesta Lapin seutukunnasta, yhteensä 14 kappaletta. Niistä Pohjois-Lapista, Rovaniemen seudulta ja Tunturi-Lapista tuli kaikista kaksi vastausta, Tornionlaaksosta vastuksia tuli viisi ja Kemi-Tornioista yksi vastaus.

5.2 Luonnontuotteiden käyttö

Luonnontuotealan osaaminen vaihteli paljon vastaajien kesken. Yli puolella vastaajista luonnontuotealan osaaminen oli vähäistä. Alle puolella vastaajista oli joko peruskoulutus, ammattitutkinto, yliopistotutkinto tai erilaisia kursseja käyty luonnontuotealaan ja luonnontuotteisiin liittyen.

Alla oleva kuvio 1. kertoo mitä luonnontuotteita vastanneet yritykset käyttävät. Kukin yritys pystyi valitsemaan useamman käyttämänsä luonnontuotteen, jolloin vastauksina tuli 37 eri tuotetta.

Kuvio 1. Yritysten käyttämät luonnontuotteet

Yrityksiltä tiedusteltiin, mitä luonnontuotteita ne käyttävät. Vastausvaihtoehtoina oli lueteltu 17 eri luonnontuotetta. Sama vastaaja pystyi valitsemaan useamman eri tuotteen. Kukaan vastaajista ei ilmoittanut käyttävänsä mahlaa, kaarnaa, oksia tai käpyjä. Sen sijaan 13 eri tuotetta ilmoitettiin käytettävän. Näistä suosituin oli marjat, joita käytti 78 prosenttia vastaajista eli 11 yritystä. Seuraavaksi olivat sienet ja viljellyt yrtit, joita molempia käytti 35 prosenttia eli viisi yritystä. Luonnosta kerättäviä villiyrtejä sekä metsäpuiden lehtiä ja kerkkiä käytti molempia 21 prosenttia eli kolme yritystä.

Käytettäviä marjoja olivat mustikka ja puolukka, jotka olivat käytetyimpiä marjoja. Lisäksi käytettiin hillaa, kaarnikkaa, mansikkaa ja mustaherukkaa. Vastaajien käyttämät yrtit olivat muun muassa kehäkukka, väinönputki, siankärsämö, erilaiset keittiöyrtit ja rohtoraunioyrtti. Yritysten käyttämät luonnosta kerättävät villiyrteet olivat muun muassa kataja, siankärsämö, voikukka, mesiangervo, koivu, kuusi ja nokkonen. Käytettävät sienet olivat rouskut, haperot ja tatit.

Turve, sammal, jäkälä, kääpä, paju ja tuohi saivat kukin yhden merkinnän. Kivet ja pihka taas saivat kaksi merkintää. Käytettävien luonnontuotteiden kirjo yllätti laajuudellaan, sillä useimmiten on totuttu siihen, että käytetään marjoja, sieniä ja mausteyrtejä.

Yrityksiltä kysyttiin myös luonnontuotteiden kotimaisuusastetta. Luonnontuotteet olivat täysin kotimaisia 12 yrityksellä. Kaksi yritystä käytti 80 prosenttisesti kotimaisia tuotteita ja 20 prosenttia tuli ulkomailta. Luonnontuotteiden kotimaisuusaste oli vastaajilla varsin korkea.

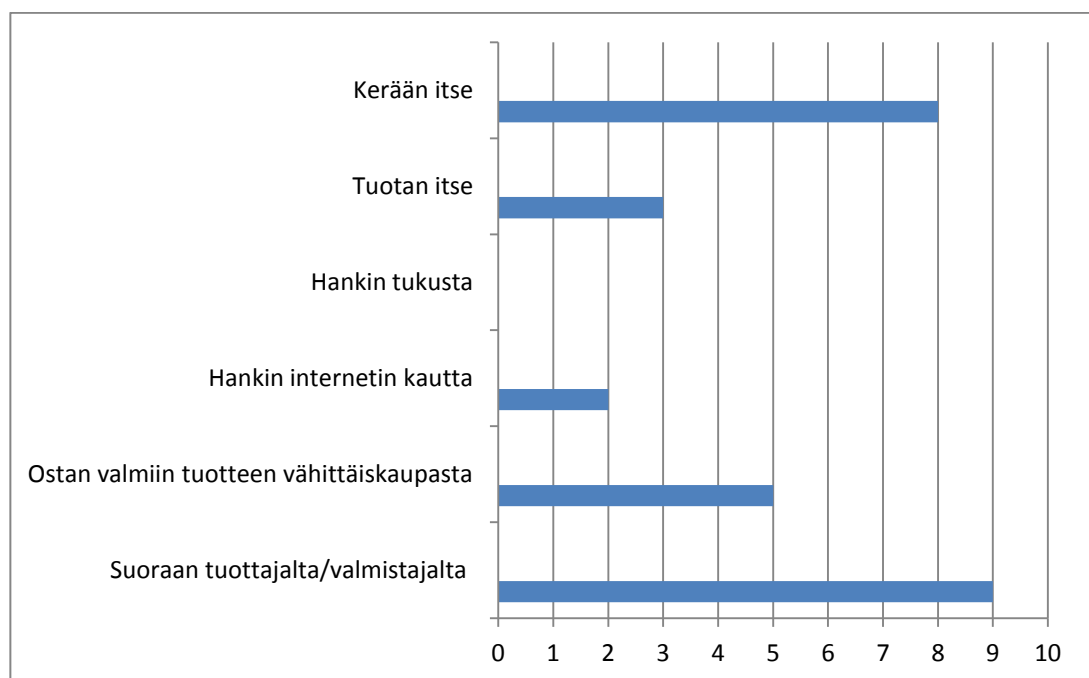
Taulukko 4. kertoo, missä muodossa yritykset ostavat luonnontuotteet. Yritykset pystyivät valitsemaan useampia vastausvaihtoehtoja, vastauksien yhteismäärä on 22 kappaletta.

Taulukko 4. Luonnontuotteiden ostomuodot

Luonnontuotteiden ostomuodot	Vastauksien lukumäärä
Kuivattuna	6
Pakastettuna	7
Uutettuna (öljy, alkoholi)	0
Voiteina	1
Salvoina	1
Kylpypusseina	0
Saippuana	0
Elintarvikkeena	5
Muu	2

Kuivattuna luonnontuotteita osti kuusi yritystä, pakastettuna seitsemän yritystä. Voiteina ja salvoina luonnontuotteet osti yksi yritys. Elintarvikkeena luonnontuotteet ostivat viisi yritystä. Muu tarkoittaa tässä tapauksessa vapaata vastausmahdollisuutta, jos listalta ei löytynyt yritykselle sopivaa vaihtoehtoa. Muu tarkoitti tässä kohtaa tuoreena ostamista, johon kaksi yritystä vastasi.

Alla oleva kuvio 2. kuvaa, mistä yrittäjät hankkivat luonnontuotteet.

Kuvio 2. Luonnontuotteiden hankinta

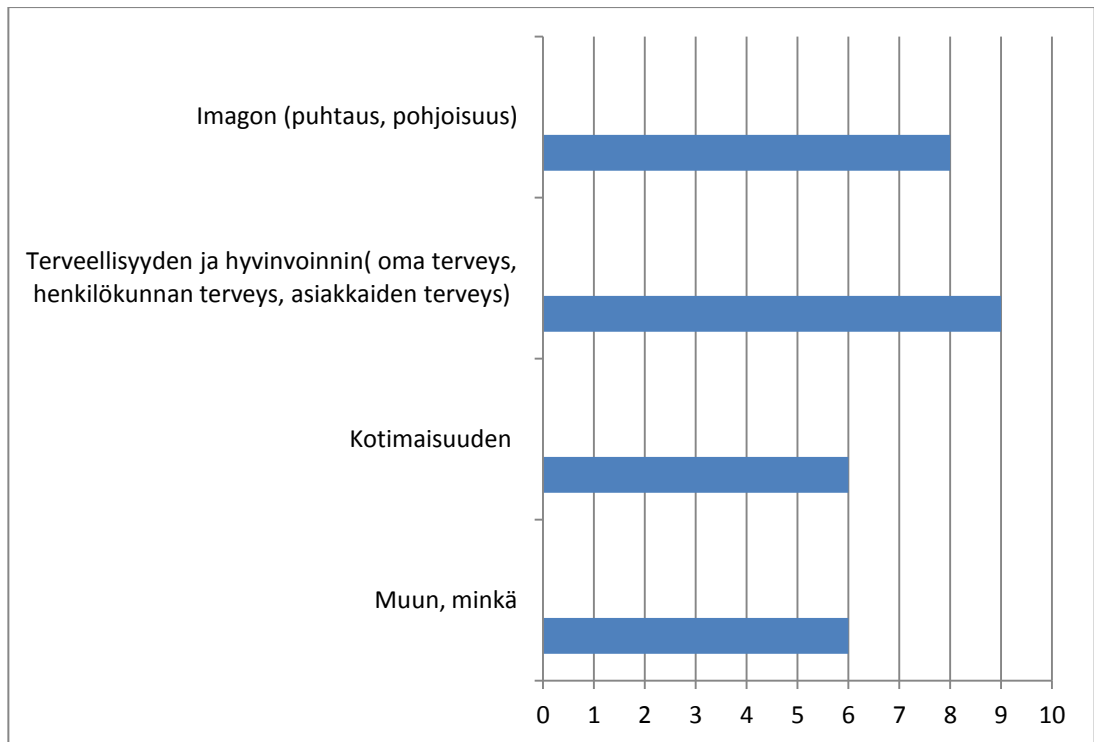
Yritykset pystyivät valitsemaan useampia vastausvaihtoehtoja, vastauksia tuli yhteensä 27 kappaletta. Kahdeksan yrittäjää kerää itse luonnontuotteet. Kolme vastasi tuottavansa eli viljelee itse oman raaka-aineen. Kukaan vastanneista ei hankkinut tukusta luonnontuotteita. Tämä voi johtua siitä, että tukussa ei ole myytävänä luonnontuotteita tai siitä, että kyselyyn ei vastannut sellaiset yritykset, jotka hankkivat esimerkiksi keittiössä käytettävät mausteet tukusta.

Kaksi vastanneista kertoi hankkivansa luonnontuotteet Internetin kautta. Viisi vastanneista vastasi ostaneensa valmiin tuotteen vähittäiskaupasta. Yhdeksän yrittäjää ilmoitti hankkivansa luonnontuotteet suoraan tuottajalta/valmistajalta. Myyjänä toimi usein sama tuttu toimittaja vuodesta toiseen.

5.3 Yritysten tarvitsemat luonnontuotteet

Yhdessä kysymyksessä tiedusteltiin, onko olemassa jokin luonnontuote, jota yritys tarvitsisi mutta, jonka saantimahdollisuudet ovat huonot. Yrittäjät kertoivat, että sienet, hilla ja lappilaisista marjoista tehty mehu olivat sellaisia, joille olisi kysyntää, mutta niiden saantimahdollisuudet ovat huonot. Omatoimisesti luonnontuotteita oli kaupattu/myyty noin puolelle vastanneista, kun taas puolelle vastanneista ei ole omatoimisesti luonnontuotteita myyty/kaupattu. Kahdelle vastanneista erityisesti marjoja ja sieniä oli kaupattu, silloin kun on ollut hyvä satovuosi.

Alla olevassa kuviossa 3. kuvataan sitä, minkä vastaajat kokevat luonnontuotteiden käytön syyksi yritystoiminnassaan. Vastaajat pystyivät valitsemaan useamman vastausvaihtoehdon, vastauksia tuli 29 kappaletta.

Kuvio 3. Syyt luonnontuotteiden käytölle

Kahdeksan vastaajista ilmoitti käyttävänsä luonnontuotteita imagon takia. Terveellisuuden ja hyvinvoinnin takia luonnontuotteita käytti yhdeksän vastaajista. Kuusi vastaajaa käyttää niitä kotimaisuuden takia. Muita vastauksia olivat muun muassa seuraavat: ”kun niitä voi itse tuottaa”, ”asiakkaiden palautteiden kannustamana” ja ”kun on lapsesta asti tottunut tekemään”. Erityisesti imagon, terveellisuuden ja hyvinvoinnin sekä kotimaisuuden tärkeys on kyselyyn vastanneiden yritysten mielestä tärkeää.

5.4 Luonnontuotteiden käytön edistäminen

Avoimessa kysymyksessä pyydettiin pohtimaan, miten luonnontuotteiden käyttöä voidaan edistää Suomessa, Lapissa ja omassa yrityksessä. Esittelen muutamia poimintoja edellä mainituista asioista:

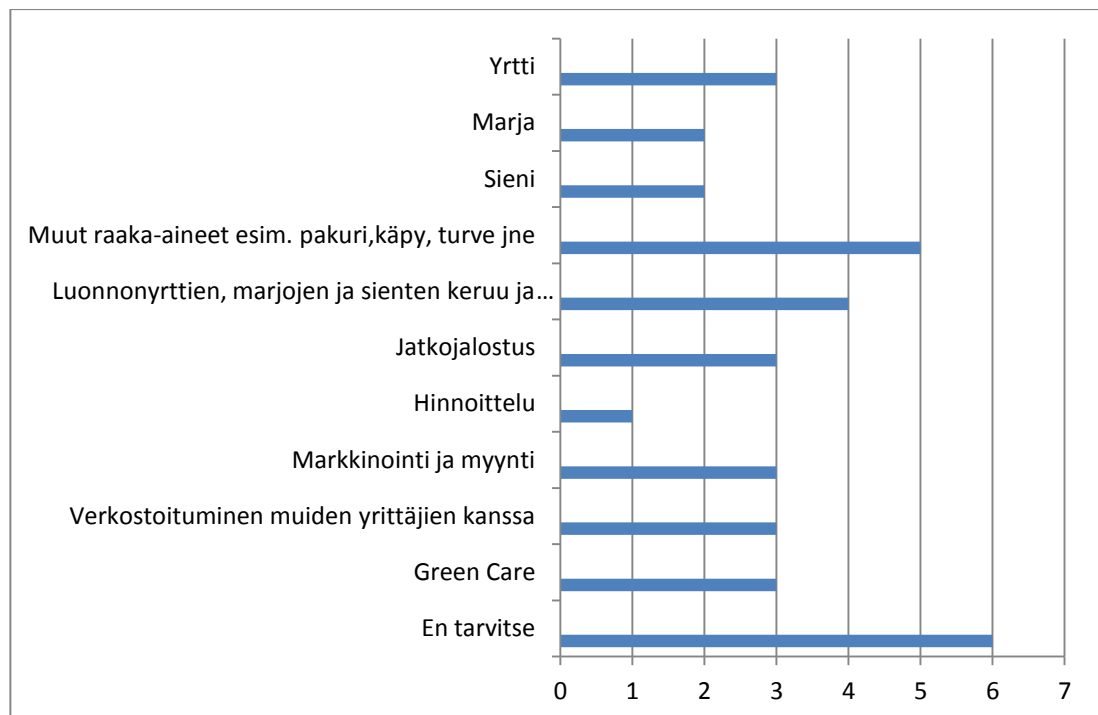
”Niitä pitäisi oikeasti olla tarjolla enemmän ja helposti. Asiakkaat (esim. ravintolat, kylpylät, hoitolaitokset) eivät tiedä, että tuotteita on saatavilla. Niitä pitäisi olla samalla lailla myytävänä kuin kaikkia muitakin tuotteita. Tarvetta olisi ja varmaan asiakkaitakin mutta kysyntä ja tarjonta ei kohtaa, kun luonnontuotteita on vaikea saada. Muutamien tuotteiden kohdalla on jo päästy siihen, että niitä on myytävänä siellä, mistä asiakkaat ovat tottuneet niitä ostamaan, eli esim. luontaistuote-kaupoista.”

”Lähentämällä tuottajia ja niitä, jotka tarvitsevat. Hinnoittelu: kerääjän/tuottajan pitäisi saada kannattava hinta, joka taas yrittäjälle pitäisi olla kilpailukykyinen. Me käytämme satoja litroja mehutiivistettä vuosittain. Ei ole mahdollisuutta ostaa paikallista mehua.”

”Yhteinen markkinointisivusto tmv. mikä ei ole aloittelevalla yrittäjälle liian kallis tai vaikeasti tavoitettavissa.”

Kuten vastauksista näkee, monella vastaajista oli huoli samoista asioista. Monissa vastauksissa esiin nousi tuotteiden saatavuus, tarjonta, tuotteiden tunnettavuuden parantaminen ja markkinointi.

Alla oleva kuvio 4. kertoo vastaajien luonnontuotealan koulutus-/tietotarpeista. Yrittäjät pystyivät vastaamaan tässä kysymyksessä useampaan kohtaan, vastauksia tuli 35 kappaletta.

Kuvio 4. Yrittäjien koulutus-/tietotarpeet

Yrtti, jatkojalostus, markkinointi ja myynti, verkostoituminen muiden yrittäjien kanssa ja Green Care tietoutta/ koulutusta tarvitsisi kolme vastaajista. Marja- ja sienitietoutta tarvitsee kaksi vastanneista. Muiden raaka-aineiden, kuten pakuri-, käpy- ja turvetietoutta/koulutusta tarvitsee viisi yrittäjää. Hinnoittelutietoutta tarvitsee yksi yritys. Kuusi yritystä ei koe tarvitsevansa tietoa/koulutusta lainkaan.

Yrittäjät saivat ilmaista oman vapaan sanan luonnontuotteisiin ja Green Careen liittyen kyselyn lopuksi. Esittelen muutamia kohteja vastauksista:

”Luonnontuotteita ja siitä syntyvää yritystoimintaa kohtaan on ollut kiinnostusta nyt pari vuosikymmentä. Uusia yrityksiä ei kuitenkaan ole juurikaan enää syntynyt. Mielestäni pitäisi satsata siihen, että alan osaajat (eli esim. kouluissa ja kursseilla opiskelevat) pitäisi nostaa pikku hiljaa kohti yrittäjyyttä. Eli ammatillinen osaaminen on saatu/hankittu mutta kynnys yritystoiminnan aloittamiseen on liian korkea. Tätä pitäisi madaltaa siten, että yrittäjänalun rinnalla kuljettaisiin yrityksen perustamiseen saakka ja vielä senkin jälkeen, kun yritys on saatu perustettua. Eli henkilökohtainen sparraaja, mentori tms., johon voisi tukeutua. Voisin puhua tästä vaikka kuinka paljon. Tämä on mielestäni se ydinongelma, miksi uusia yrityksiä ei suurista ponnisteluista huolimatta ole saatu syntymään Lappiin riittävästi.”

”Yrittäjien välisellä yhteistyöllä voidaan laajentaa palvelukokonaisuuksia.”

”Näen että toiminta edistää luonnontuotteiden tunnettuutta ja käyttömahdollisuuksia.”

”Lisätiedolla alennetaan käyttökynnystä. Tarvitaan laajaa tiedottamista, tilaisuuksia ja seminaareja. Verkostoituminen on tärkeä osa toiminnan kehittämistä.”

”Siitä puhutaan mutta käytäntöön saaminen on vielä vaiheessa. Konkreettisia malleja palveluiden kehittämisestä kaivataan. Sekä alan standardeja, jotta kaikki eivät voi liittää sitä markkinointiin ilman panostusta.”

Esille nousevia asioita olivat muun muassa verkostoituminen ja yhteistyö yrittäjien välillä, GC:n mahdollisuus luonnontuotteiden tunnettavuuden ja käyttömahdollisuuksien parantajana.

5.5 Tutkimustulosten tarkastelu

Tässä osassa tarkastellaan tutkimuksen tuloksia tarkemmin. Käyn vastauksista esiin tulleet keskeisimmät asiat. Kysymyslomake lähetettiin 97 lappilaiselle yritykselle, jotka olivat valikoituneet kyselyn saajiksi sillä perusteella, että oli oletettavissa heillä olevan jotain GC ja/tai luonnontuotteisiin liittyvää toimintaa.

Yritykset edustivat toimialoiltaan erimuotoisia matkailuyrityksiä, hyvinvointipalveluita tuottavia yrityksiä, ohjelmapalveluyrityksiä, luonnontuoteyrityksiä ja

hevospalveluyrityksiä. Monet vastanneista yrityksistä olivat monialaisia ja käyttivät luonnontuotteita monissa eri yrityksensä palveluissa. Yritykset käyttivät luonnontuotteita muun muassa ruoanvalmistuksessa, ohjelmapalveluissa, asiakastilaisuuksissa, eläinten hoitotuotteissa, hoitotuotteiden raaka-aineina ja elintarvikkeina.

Luonnontuotteita käytettiin monipuolisesti, mutta marjat, viljellyt yrtit ja sienet nousivat ehdottomasti käytetyimmiksi luonnontuotteiksi. Käytettyjen luonnontuotteiden kotimaisuusaste oli korkea, joka kertoo suomalaisen luonnontuotteen arvostuksesta.

Tuotteita ostettiin eniten pakastettuna, joka voi viitata marjojen ostomuotoon mutta myös luonnontuotteiden jalostajat ostavat raaka-ainetta pakastettuna. Luonnontuotteiden hankinta tapahtui yleensä suoraan tuottajalta/valmistajalta. Tämä kertoo siitä, että monella yrittäjällä oli vakio tuottajat/valmistajat, joilta luonnontuotteet hankkivat. Saatujen vastausten perusteella on oletettavaa, että sellaiset yritykset jotka valmistivat tuotteita, myös viljelivät ja keräsivät itse suurimman osan tarvitsemastaan raaka-aineen, kun taas erilaiset ohjelmapalvelu- ja matkailuyritykset keräsivät luonnosta lähinnä marjoja ja sieniä.

Luonnontuotteiden käytön edistämiseen liittyviä asioita olivat muun muassa parempi tiedottaminen ja markkinointi, tarjonnan parantaminen, sekä yhteistyö ja verkostoituminen. Luonnontuotealaan vahvasti liittyvät luontoarvot tulisi myös muistaa.

Luonnontuotteisiin ja Green Careen liittyvä vapaan sanan kysymys herätti vastaajissa osin samanlaisia tunteuksia, kuin mitä luonnontuotteiden käytön edistämisessä mainitsin. Esille nousi yhteistyö, lisätiedon tarve, jotta käyttökynnys alenne. Luonnontuotealalla nähdään mahdollisuuksia yrittäjyyteen, joten yrittäjyyteen kannustaminen nousi myös vastauksissa esiin.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kysely lähetettiin 97 yritykselle, joista vastaukset saatiin 14 yritykseltä. Usein kannattaa miettiä vastausten vastaajien lisäksi myös syytä siihen, miksi joku ei johonkin vastannut. Vastaamatta jättäminenkin on tavallaan vastaus.

Osin vaatimaton vastausmäärä saattaa kuvata sitä, että vastaajat eivät tunnista vaikeasti selitettävää Green Care -toimintaa omassa yrityksessään toteutettavaksi toiminnaksi. Kuitenkin GC on toimintaa, jota on harjoitettu Lapissa jo useiden vuosikymmenten verran matkailutoiminnassa. Toisaalta ne kyselyn saaneet, jotka eivät siihen vastanneet, saattavat kokea luonnontuotteet vaikeasti määriteltäväksi asiaksi eivätkä koe käyttävänsä niitä. Kysely viittasi myös vahvasti kotimaisiin ja lappilaisiin luonnontuotteisiin, joten ulkomaisten luonnontuotteiden käyttäjät eivät välttämättä halunneet kyselyyn vastata.

Kyselyyn vastanneet yritykset edustivat kattavasti erilaisia lappilaisia toimialoja: matkailun vierailukohde, hiihtokeskus, majoitusyrityksiä, puutarhatila, koulutusyritys, erilaisia ohjelmapalveluyrityksiä, luonnontuoteyritys, työyhteisökehittäminen, terveydenhuoltoyritys, hevos- ja ratsastuspalveluyritys, matkailukalastus yritys ja hoiva-alan yritys. Näiden perusteella voidaan ajatella vastausten edustavan laajemminkin lappilaisten yritysten mielipidettä asiasta.

Yritykset käyttävät monipuolisesti lappilaisia ja kotimaisia luonnontuotteita. Luonnontuotteiden käyttäjistä miltei kaikki käyttävät pelkästään kotimaisia tuotteita. Tuotteiden saatavuudesta ovat useat yrittäjät maininneet jotain. Useimmiten heille tarjotaan ostettavaksi marjoja ja sieniä, mutta niissäkin on vuosittaisia vaihteluita satomäärien mukaan. Omatoimisesti luonnontuotteita on tarjottu puolelle vastaajista. Toiselle puolelle ei siis ole koskaan edes tarjottu/kaupattu luonnontuotteita.

Useissa vastauksissa viitattiin siihen, että tuotanto ja kulutus ei kohtaa toisiinsa. Eräs suuri yritys vastasikin, että paremmalla tarjonnalla ja logistiikalla voisi edistää luonnontuotteiden käyttöä Suomessa ja Lapissa. Vastauksissa tuli myös esille se, että luonnontuotteita pitäisi saada ostettua niistä kanavista, joita ostajat muutenkin käyttävät. Esimerkiksi ravintolat hankkivat elintarvikkeensa useimmiten tukkukaupasta, joten luonnontuotteitakin pitäisi pystyä

tilaamaan samalla tavalla. Yksittäisten tuotteiden etsiminen on suuritöistä ja yksittäisten pakettien tilaaminen on kallista. Kyselyyn vastanneet yritykset eivät hankkineet luonnontuotteita tukkukaupan kautta. Tämä saattaa johtua siitä, että tukussa ei ole myytävänä kotimaisia luonnontuotteita.

Kyselyssä oli yksi selkeä kysymys, joka liittyi GC-toimintaan ”Minkälaisissa luontolähtöisissä hyvinvointipalveluissa luonnontuotteita voidaan käyttää?” Vastauksista ilmeni selkeästi, että useimmat yritykset eivät olleet ymmärtäneet kysymystä. Tämä vahvistaa käsitystä, että GC-toiminta kokonaisuudessaan on vielä suhteellisen tuntematonta.

Jotkut yksinkertaisetkin asiat voisivat viedä alaa eteenpäin. Kohtuuhintaisen lappilaisen mehun tarve nousi esiin useassa vastauksessa. Vastajaat olivat erityyppisiä ohjelmapalveluyrityksiä, jotka käyttäisivät mehua muun muassa safareilla. Tarve oli yhdelläkin yrityksellä vuoden aikana useita satoja litroja. Tuntien Lapin matkailun vetovoiman, voisi tässä olla selkeä markkinarako. Lappilaiset yritykset voisivat myös yhteisvastuullisesti edistää luonnontuotealaa ottamalla paikallisten tuottajien tuotteita käyttöön ja myyntiin sekä markkinoida erityisesti niitä palveluita, joissa lappilaisia luonnontuotteita käytetään.

GC-toiminnan saaminen käytäntöön on vielä alkutekijöissä. Yritykset kaipaavat konkreettisia malleja palveluiden kehittämisestä sekä alan standardeja. Näin vain ne yritykset, jotka panostavat laadukkaaseen GC-toimintaan, hyötyisivät markkinoinnista ja panostuksesta.

Mielestäni jo tämä otos vastaajista osoittaa, että pelkästään Lapissa olisi potentiaalista asiakaskuntaa luonnontuotteille huomattavasti enemmän. Lapissa ruokapalveluita tarjoavat niin matkailu-, hoiva- ja ohjelmapalveluyritykset käyttäisivät mielellään paikallisia, lappilaisia luonnontuotteita, kunhan niitä olisi saatavilla yritysten tarvitsemassa muodossa ja logistiikka olisi hoidettuna.

Huomioitava seikka oli se, että niillä joilla oli mielestään luonnontuotealan osaamista, myös käyttivät luonnontuotteita monipuolisesti. Useat vastaajat halusivat lisää tietoa/koulutusta luonnontuotteista. Mielestäni tämä ei kuiten-

kaan tarkoita sitä, että he olisivat välttämättä osallistumassa luonnontuotealan koulutuksiin. Tiedon lisäämiseen voisi käyttää suhteellisen yksinkertaisia ja hyväksi havaittuja keinoja, joilla on edistetty esimerkiksi porotaloudessa poronlihan käyttöä yleensä sekä vähämerkityksellisten ruhonosien käyttöä. Selkeät opas- ja reseptilehtiset auttavat käyttämään luonnontuotteita monipuolisesti. Samat tiedot voisivat olla myös yksinkertaisesti löydettävissä Internetistä. Saatujen vastausten perusteella tällaisille löytyisi käyttöä.

LÄHTEET

- ekoKymenlaakso 2013. Ympäristökasvatus. Osoitteessa <http://www.ekokymenlaakso.fi/ymparistokasvatus>. 4.3.2013.
- Evira= Elintarviketurvallisuusvirasto 2009. Luonnonmukaisen tuotannon ohjeet 5. Keruutuotanto 2009. Osoitteessa http://www.evira.fi/files/attachments/fi/evira/asiakokonaisuudet/luomu/lomakkeet_ja_ohjeet/luomuohje_5_keruutuotanto__netti_190809.pdf. 6.2.2013.
- Galambosi, B. 2007. Viljelyn merkitys luonnonryttien raaka-ainehankinnassa Suomessa. Osoitteessa <http://www.arktisetaromit.fi/binary/file/-/id/29/fid/671/>. 21.1.2013.
- Globaalikasvatus.fi 2013. Ympäristökasvatus. Osoitteessa <http://www.globaalikasvatus.fi/esittely/ymparistokasvatus>. 4.3.2013.
- Green Care Finland 2013a. Eläin auttaa. Osoitteessa [http://www.gcf inland.fi/MitaOnGreenCarePaavalikko;jsessionid=5A0A156A5CE2779BAD0F06AB4AA92E4C?name=elain&parentName=MitaOnGreenCarePaavalikko&parentSubName=MitaOnGreenCarePaavalikko](http://www.gcf finland.fi/MitaOnGreenCarePaavalikko;jsessionid=5A0A156A5CE2779BAD0F06AB4AA92E4C?name=elain&parentName=MitaOnGreenCarePaavalikko&parentSubName=MitaOnGreenCarePaavalikko). 18.2.2013.
- Green Care Finland 2013b. Green Care. Osoitteessa <http://www.gcf inland.fi/MitaOnGreenCarePaavalikko;jsessionid=550B538DC183FB3A35E61DAF98D87A63?name=MitaOnGreenCare&parentName=MitaOnGreenCarePaavalikko&parentSubName=MitaOnGreenCarePaavalikko>. 18.2.2013.
- Green Care Finland 2013c. Luonto parantaa. Osoitteessa <http://www.gcf inland.fi/MitaOnGreenCarePaavalikko;jsessionid=E765025DDB672359A3752AF1824A2D0F?name=luonto&parentName=MitaOnGreenCarePaavalikko&parentSubName=MitaOnGreenCarePaavalikko>. 10.3.2013.
- Green Care Finland 2013d. Menetelmät. Osoitteessa <http://www.gcf inland.fi/MitaOnGreenCarePaavalikko;jsessionid=5A0A156A5CE2779BAD0F06AB4AA92E4C?name=Menetelmät&parentName=MitaOnGreenCarePaavalikko&parentSubName=MitaOnGreenCarePaavalikko>. 18.2.2013.
- Green Care Finland 2013e. Puutarha hoitaa. Osoitteessa <http://www.gcf inland.fi/MitaOnGreenCarePaavalikko;jsessionid=28EF249ACC6AD30B1B3DC20972BE99A6?name=puutarha&parentName=MitaOnGreenCarePaavalikko&parentSubName=MitaOnGreenCarePaavalikko>. 4.3.2013.

- Green Care Finland 2013f. Tervetuloa yhteisöön! Osoitteessa <http://www.gcfinland.fi/home.seam?homelink=true>. 8.4.2013.
- Green Care Finland 2013g. Toimialat. Osoitteessa <http://www.gcfinland.fi/MitaOnGreenCarePaavalikko;jsessionid=5A0A156A5CE2779BAD0F06AB4AA92E4C?name=toimialat&parentName=MitaOnGreenCarePaavalikko&parentSubName=MitaOnGreenCarePaavalikko>. 18.2.2012.
- Green Care Finland 2013h. Yhdistys. Osoitteessa <http://www.gcfinland.fi/Kehittaminen?name=yhdistys&parentName=Kehittaminen&parentSubName=Kehittaminen>. 8.4.2013
- Green Care Lapland 2013. Green Care. Osoitteessa <http://www.greencarelapland.fi/>. 20.4.2013
- Heikkilä, T. 2005. Tilastollinen tutkimus. 7, uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Jankkila, H. (toim.) 2007. Luonnontuotealan kasviuotannon ja teknologian kehitys (KATE) –HANKE. LOPPURAPORTTI. Osoitteessa <http://lappi-4h-fi-bin.directo.fi/@Bin/472b36f60f8007ab22984d1efdf9da55/1367591686/application/pdf/133101/Kate%20hankkeen%20loppuraportti.pdf>. 5.4.2013
- Jankkila, H. (toim.) 2005. Lapin luonnontuote- ja erikoiskasviala. Maakunnallisesta mahdollisuudesta elinkeinoksi. Näköaloja arviointia ja esityksiä. Rovaniemi: Pro Agria Lapin maaseutukeskus, Elin-tarvikekoordinaatiohanke.
- Jyrskynvirrantila 2012. Green Care. Osoitteessa http://www.jyrskynvirta.fi/index.php?p=1_2_Green-Care. 2.3.2013.
- LT-inno= Luonnontuotealan innovaatioverkosto ja toimialan uudet mahdollisuudet 2011. Hankesuunnitelma.
- Luomu.fi 2011. Luomukeruuotanto. Osoitteessa <http://www.luomu.fi/alkutuottajalle/luomukeruuotanto/>. 6.2.2013.
- Maaseutupolitiikka.fi 2012. Green Care. Osoitteessa http://www.maaseutupolitiikka.fi/teemaryhmat/hyvinvointipalvelut/green_care. 28.11.2012.
- Mavi= Maaseutuvirasto 2012. Marsi 2011. Luonnonmarjojen ja -sienten kaupan tulomäärä vuonna 2011. Osoitteessa <http://www.mmm.fi/attachments/mmm/julkaisut/muutjulkaisut/6>

6zJlc5Cd/Korjattu2_MARSI_2011_MMM_rap_final.pdf.
21.1.2013.

- MTT= Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus 2013. Farming for Health. Hoivamaatalous maaseudun mahdollisuutena. Osoitteessa <http://www.utu.fi/fi/yksikot/ffrc/tutkimus/hankearkisto/sosio-kulttuuri/Documents/hoivamaatalous.pdf>. 4.3.2013.
- MTT= Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus 2012. Mitä on Green Care? Osoitteessa <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/mita>. 28.11.2012.
- Mäkitalo, I. 2013. Luonnontuotealan tulevaisuudesta. Lapin Kansa. 30.4.2013, 4.
- Niemi, S. 2012. Lapin luonnon antimista. Opas luonnonkasvien ja erikoisluonnontuotteiden kestävään talteenottoon. Rovaniemen ammattikorkeakoulun julkaisusarja D nro 5. Rovaniemi: Rovaniemen ammattikorkeakoulu 2012.
- Out Bound Finland ry 2011. Elämypedagogiikka. Osoitteessa <http://www.outwardbound.fi/experiential-learning>. 4.3.2013.
- Peltola, R. 2011. (Luonnontuotteiden) Pohjoinen laatu. Osoitteessa http://www.tuottavatuohi.fi/?incsub_wiki=luonnontuotteiden-pohjoinen-laatu. 6.2.2013.
- Perhehoitokoti Pekkala 2013. Puutarhaterapia. Osoitteessa <http://www.phk-pekkala.net/Puutarhaterapia/puutarhaterapia.html>. 4.3.2013.
- Puutarhaterapia.fi 2013a. Kenelle? Osoitteessa <http://www.puutarhaterapia.fi/puutarhaterapia/kenelle>. 4.3.2013
- Puutarhaterapia.fi 2013b. Mitä on terapeuttinen ja sosiaalinen puutarhatoiminta? Osoitteessa <http://www.puutarhaterapia.fi/puutarhaterapia/mita-onterapeuttinen-ja-sosiaalinen-puutarhatoiminta>. 4.3.2013.
- Puutarhaterapia.fi 2013c. Puutarhaterapia? Osoitteessa <http://www.puutarhaterapia.fi/puutarhaterapia>. 4.3.2012.
- Puutarhaterapia.fi 2013d. Puutarhaterapian tarjoamia hyötyjä. Osoitteessa <http://www.puutarhaterapia.fi/puutarhaterapia/puutarhaterapian-tarjoamia-hyotyja>. 4.3.2013.
- Salonen, K. 2010. Mielen luonto. Eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma. Helsinki: Green Spot.

- Salonen, K. 2006. Ihminen on luontoa. – Teoksessa Ekopsykologia ja perinnetieto (toim. I. Heiskanen – K. Kailo), 49–70. Helsinki: Green Spot.
- Seikkailukasvatus.fi 2009. Seikkailukasvatus tähtää ihmisenä kehittymiseen. Osoitteessa <http://www.seikkailukasvatus.fi/binary/file/-/id/30/fid/297/>. 4.3.2013.
- Sempik, J – Hine, R – Wilcox, D. 2010. Green Care: A Conceptual Framework. A Report of the Working Group on the Health Benefits of Green Care. Cost 866. Green Care in Agriculture. Loughborough University.
- Soini, K. – Ilmarinen, K. – Yli-Viikari, A. – Kirveennummi, A. 2011. Green Care sosiaalisena innovaationa suomalaisessa palvelujärjestelmässä. Yhteiskuntapolitiikka 3/2011, 320–331. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos.
- Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry 2011. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Osoitteessa <http://www.hevostoiminta.net/10.2.3.2013>.
- Suomen Kennelliitto 2013a. Mitä on kaverikoira toiminta. Osoitteessa <http://www.kennelliitto.fi/fi/koira/kaverikoira/>. 2.3.2012.
- Suomen Kennelliitto 2013b. Mitä toiminta vaatii koiralta ja ohjaajalta? Osoitteessa <http://www.kennelliitto.fi/FI/koira/kaverikoira/Mitatoiminta.htm>. 2.3.2013.
- Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry 2005a. Erikoisluonnontuotteet. Osoitteessa <http://www.luontoyrittaja.fi/213.html>. 21.1.2013.
- Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry 2005b. Keruutuotteiden luomusertifiointi. Osoitteessa <http://www.luontoyrittaja.fi/153.html>. 6.2.2013.
- Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry 2005c. Luonnontuoteala. Osoitteessa <http://www.luontoyrittaja.fi/20.html>. 21.1.2013.
- Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry 2005d. Luonnontuoteala Suomessa. Osoitteessa <http://www.luontoyrittaja.fi/147.html>. 21.1.2013.
- Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry 2005e. Marjat. Osoitteessa <http://www.luontoyrittaja.fi/57.html>. 21.1.2013.
- Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry, 2005f. Määritelmät. Osoitteessa <http://www.luontoyrittaja.fi/44.html>. 21.1.2013.
- Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry 2005g. Sienet. Sienet. Osoitteessa <http://www.luontoyrittaja.fi/58.html>. 21.1.2013.

- Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry 2005h. Yrtit. Osoitteessa <http://www.luontoyrittaja.fi/213.html>. 21.1.2013.
- Suomen Ratsastajainliitto 2013. Ratsastusterapia. Osoitteessa <http://www.ratsastus.fi/ratsastustietoa/ratsastusterapia>. 2.3.2013.
- Suomen Ratsastusterapeutit ry 2013a. Koulutus. Osoitteessa <http://www.suomenratsastusterapeutit.net/7>. 8.4.2013
- Suomen Ratsastusterapeutit ry 2013b. Ratsastusterapia. Osoitteessa <http://www.suomenratsastusterapeutit.net/6>. 8.4.2013
- Terveyskammari 2013. Puutarhaterapiassa kasvi hoitaa ihmistä. Osoitteessa <http://www.nicehouse.fi/terveys/mieli/puutarha.htm>. 4.3.2013.
- Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Vilka, H 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Wahlström, R. 2006. Eheyttävä luonto. Kustannus Oy Michael Kirjat.
- Webropol the intelligent way 2013. Webropol. Osoitteessa <http://www.webropol.fi/>. 22.4.2013
- Yli- Viikari, A. – Lilja, T. – Heikkilä, K. – Kirveennummi, A. – Kivinen, T. – Partanen, U. – Rantamäki- Lahtinen, L. – Soini, K. 2009. Green Care – terveyttä ja hyvinvointia maatilalta. Maa- ja elintarviketalous 141. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus.
- Ympäristö.fi 2013. Ympäristökasvatus. Osoitteessa <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=214619>. 26.2.2013.

LIITE**Liite 1.****Kyselylomake**

Luonnontuotteiden käyttö luontolähtöisessä hyvinvoinnissa

Mitä on Green Care?

Green Care on luontoon ja maaseutuympäristöön tukeutuvaa toimintaan, jolla edistetään ihmisten hyvinvointia ja elämäläätua. Green Care kattaa monia menetelmiä, joita käytetään vastuullisesti ja tavoitteellisesti sosiaali-, terveys-, kasvatust- ja kuntoutuspalveluissa. Hyvinvointia lisäävät vaikutukset syntyvät muun muassa luonnon elvyttävyyden, kokemuksellisuuden ja osallisuuden avulla. Toiminta sijoittuu usein luontoon ja maaseutuympäristöön, mutta luonnon elementtejä voidaan tuoda ja käyttää myös laitos- ja kaupunkiympäristöissä.

Green Care -toiminta kattaa useita eri menetelmiä:

- 1) Luontoavusteiset menetelmät, kuten ekopsykologian menetelmät, elämyspedagogiikka, seikkailukasvatus, luonnonmateriaalien käyttö ja ympäristökasvatus.
- 2) Eläinavusteiset menetelmät, kuten ratsastusterapia, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, kaverikoira-toiminta ja muu eläinavusteinen toiminta (kissat, laamat, lampaat jne.).
- 3) Viherympäristön kuntouttava käyttö, kuten puutarhaterapia, sosiaalinen ja terapeutin puutarhatoiminta, terapeutitset pihat.
- 4) Maa- ja metsätilan kuntouttava käyttö, kuten hoivamaatalous, kuntouttava työ ja metsien virkistyskäyttö.

Green Care -toimialana on vasta muotoutumassa Suomessa. Alusta lähtien halutaan kuitenkin panostaa toiminnan laatuun, vastuullisuuteen ja ammatillisuuteen. Green Care -toiminta on sosiaalinen innovaatio, sillä se yhdistää eri toimialoja, menetelmiä, tuottajatahoja ja toimintaympäristöjä yhteen. (Green Care Finland) Lapissa luontolähtöistä hyvinvointitoimintaa kehittää Green Care Lappi -hanke. Lisätietoja Green Care -toiminnasta ja hankkeesta osoitteesta www.greencarelapland.fi

Mitä on luonnontuote?

Luonnontuotteet voidaan luokitella syötäviin, juotaviin ja hoitaviin tuotteisiin ja palveluihin. Luonnontuotteita voidaan hyödyntää elintarvikkeina, lääkeaineina, kosmetiikkana ja koristeina. Luonnosta ja luonnontuotteista haetaan lisääntyvässä määrin terveyttä ja hyvinvointia.

Luonnontuoteala käsittää luonnonmarjoihin, -sieniin ja -yrtteihin sekä muihin luonnonkeruutuotteisiin liittyvät toiminnan: raaka-aineen keruun ja viljelyn, talteenoton, jalostuksen, koulutuksen, yritystoiminnan, neuvonnan ja tutkimuksen.

Luonnontuotealan yritykset tuottavat viljeltyjä ja kerättyjä perusraaka-aineita, ensikäsiteltyjä raaka-aineita, puolijalosteita ja valmiita, sisäisesti ja ulkoisesti käytettäviä, syötäviä, juotavia ja hoitavia tuotteita. Luonnontuotealalla käytetään myös raaka-aineista erotettuja vaikuttavia ainesosia, joita käytetään jalostavan elintarvike-, lääke-, rohdos-, juoma- ja kosmetiikkateollisuuden raaka-aineina. (Lapin luonnontuote- ja erikoiskasviala, 2005; Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry, 2005)

Kysely on toteutettu niin, että etenemään pääsee vastaamalla jokaiseen kohtaan jotain. Mikäli kysymys ei esimerkiksi koske teitä tai ette tiedä vastausta, voitte kirjoittaa vastuskenttään " - "

Huomioikaa, että kyselyn voi lähettää sitten, kun olette laittaneet merkin kohtaan " Vahvista vastausten lähetys"

1. Millä toimialalla yrityksenne toimii?

2. Yrityksenne työntekijöiden määrä?

- 1-2
- 3-5
- 6-10
- 11-15
- 16-20
- 21-25
- 26-30

- yli 30

3. Yrityksenne liikevaihto vuonna 2012?

- alle 50 000 €
- 50 000- 100 000 €
- 100 000- 300 000 €
- 300 000- 500 000 €
- 500 000- 1 000 000 €
- yli 1 000 000 €

4. Kertokaa omin sanoin yrityksen palveluita ja tuotteita

5. Kuvailkaa yrityksen asiakaskuntaa?

6. Ovatko yrityksen asiakkaat koti- vai ulkomaisia?

kotimaisia%

ulkomaisia%

7. Mitä yrityksen palveluita eri asiakasryhmät käyttävät?

8. Missä yrityksen sijaitsee?

- Kemi-Tornio
 - Itä-Lappi
 - Tornionlaakso
 - Pohjois-Lappi
 - Rovaniemen seutu
 - Tunturi-Lappi
 - Muu, mikä
-

9. Minkälainen on teidän luonnontuotealan osaamisenne?

10. Mitä luonnontuotteita käytätte yrityksessänne? (Voit valita useampia vaihtoehtoja)

- Viljeltyjä yrttejä, mitä

- Luonnosta kerättäviä villiyrttejä, mitä (esim. mesiangervo, voikukka, siiankärsämö jne.)

- Metsäpuiden lehtiä ja kerkkiä
- Turve
- Kävyt
- Sammaleet
- Jäkälät
- Oksat
- Kivet
- Mahla
- Pihka
- Kääpä
- Kaarna
- Tuohi
- Pajut
- Marjat, mitä

- Sienet, mitä

- Muu, mitä

11. Ovatko käyttämänne luonnontuotteet kotimaisia?

- Kyllä
- Ei
- Koti- ja ulkomaisia, kotimaisia %

- Koti- ja ulkomaisia, ulkomaisia %

12. Minkälaisessa muodossa ostatte luonnontuotteet? (Voit valita useampia vaihtoehtoja)

- Kuivattuna
- Pakastettuna
- Uutettuna (öljy, alkoholi)
- Voiteina
- Salvoina
- Kylpypusseina
- Saippuana
- Elintarvikkeena
- Muu, mikä

13. Mistä/miten etsitte tarvitsemianne luonnontuotteita? Etsittekö tuotteita joltain tietyiltä nettisivuilta, miltä?

14. Mistä hankit luonnontuotteet? (Voit valita useampia vaihtoehtoja)

- Kerään itse
- Tuotan itse
- Hankin Internetin kautta
- Ostan valmiin tuotteen vähittäiskaupasta
- Suoraan tuottajalta/valmistajalta
- Muualta, mistä

15. Onko jokin luonnontuote, jota tarvitsette, mutta jonka saanti mahdollisuudet ovat huonot?

- Kyllä, mikä

-
- Ei

16. Onko teille myyty/kaupattu omatoimisesti tarvitsemianne luonnontuotteita?

17. Missä muodossa ja millaisissa palveluissa käytätte luonnontuotteita?

18. Mikäli tuotat luonnontuotteita tai valmistat luonnontuotteista jatkojalosteita mihin tarkoitukseen niitä voidaan käyttää?

19. Minkä vuoksi käytätte yrityksessänne luonnontuotteita? (Voit valita useampia vaihtoehtoja)

- Imagon (puhtaus, pohjoisuus)
- Terveellisyyden ja hyvinvoinnin (oma terveys, henkilökunnan terveys, asiakkaiden terveys)
- Kotimaisuuden
- Muun, mikä

20. Minkälaisessa luontolähtöisessä hyvinvoinnissa luonnontuotteitanne voidaan käyttää?

- Eläinavusteisissa
- Luontoavusteisissa
- Viherympäristön kuntouttavassa käytössä
- Maatilan kuntouttavassa käytössä
- Muu, mikä

21. Miten mielestänne voidaan edistää luonnontuotteiden käyttöä Suomessa, Lapissa ja omassa yrityksessänne?

22. Mitä riskejä näet luonnontuotteiden käytössä omassa yritystoiminnassanne?

23. Minkälaista tietoa/koulutusta tarvitsette jatkossa luonnontuotealasta?
(Voit valita useampia vaihtoehtoja)

- Yrtti
- Marja
- Sieni
- Muut raaka-aineet esim. pakuri, käpy, turve jne.
- Luonnontuotteiden, marjojen ja sienten keruu ja tunnistaminen
- Jatkojalostaminen
- Hinnoittelu
- Markkinointi ja myynti
- Verkostoituminen muiden yrittäjien kanssa
- Green Care
- En tarvitse
- Muuta, mitä

24. Mitä muita ajatuksia Green Care -toiminta tai luonnontuotteet teissä he-
rättävät? Kertokaa vapaasti ideoistanne, toiveistanne ja ajatuksistanne.

Kiitos kyselyyn vastaamisesta!